

JOSEP CALMET I LA SEVA LLUITA PEL CATALÀ

TREBALL DE RECERCA

Marta Macià Bruch
César López
INS Miquel Bosch i Jover
Curs 2021/2022

AGRAÏMENTS

Primer de tot vull agrair l'ajuda del meu tutor de Treball de recerca, Cèsar López, per la seva orientació i ajuda per a poder fer aquest treball.

També vull donar les gràcies a la meva família, que han sigut una gran font d'informació oral, amb la qual he pogut escriure la història del meu besavi Josep Calmet. A la meva tieta, que em va proporcionar uns arxius del Josep Calmet que guarden una gran història personal. I agraeixo l'acompanyament que he rebut per part dels meus pares.

Per últim, agraeixo especialment als senyors Josep Camprubí i al mossèn Josep Maria Pujol, per aportar-me el seu testimoni personal al llarg de les entrevistes que vaig tenir l'oportunitat de fer.

RESUMEN

El trabajo de recerca, *Josep Calmet i la seva lluita pel català*, de caràcter biogràfic, tiene cómo objetivo explicar la vida de mi bisabuelo. Josep Calmet (1908-1993), fue un maestro con una gran vocación por su profesión. Asimismo, también era un gran defensor de la cultura y la lengua catalana. Después de la Guerra Civil Española, hubo una fuerte represión en Cataluña; el régimen del dictador Francisco Franco quería erradicar el catalanismo, prohibiendo así el uso de la lengua catalana. Josep Calmet, amante de su lengua y con gran pasión por la educación, delante de esta situación de desaparición del catalán, empezó a hacer clases de esa lengua. Los primeros años fueron difíciles, ya que estaba prohibido hacer clases de catalán. Este trabajo presenta la contribución de Josep Calmet, en la defensa del catalán y se quiere mostrar el trabajo que hizo para su ciudad; Manresa. Las fuentes orales y documentos originales del propio Calmet han sido la clave para poder construir la historia del protagonista de este trabajo; Josep Calmet i Safont.

ABSTRACT

The research project, *Josep Calmet i la seva lluita pel català*, of a biographical nature, aims to explain the life of my great-grandfather. Josep Calmet (1908-1993) was a teacher with a great vocation for his profession. He was also a great defender of Catalan culture and language. After the Spanish Civil War, there was a strong repression in Catalonia; the regime of the dictator Francisco Franco wanted to eradicate Catalanism, thus prohibiting the use of the Catalan language. Josep Calmet, a lover of his language and with a great passion for education, faced with this situation of the disappearance of Catalan, began to teach Catalan. The first years were difficult, as it was forbidden to teach Catalan. This work presents Josep Calmet's contribution to the defence of Catalan and aims to show the work he did for his city, Manresa. The oral sources and original documents of Calmet himself have been the key to build the history of the protagonist of this work; Josep Calmet i Safont.

ÍNDEX

Introducció	5
Marc teòric.....	8
1. Context històric	8
1.1. El franquisme	8
1.1.1.1. La figura de Francisco Franco.....	8
1.1.1.2. Característiques del règim Franquista	9
1.1.1.3. Recolzaments socials i les famílies del règim.	11
1.2. Postguerra. El llegat de la guerra civil a Catalunya.	12
1.2.1.1. Repressió i control sobre els vençuts.	12
1.2.1.2. La repressió de la identitat catalana	14
1.3. Les escoles i acadèmies catalanes després de la guerra.	16
Marc pràctic.....	17
2. Josep Calmet i Safont	17
2.1. Biografia	17
2.2. Llegat de Josep Calmet i Safont	24
2.2.1. Acadèmia Calmet	24
2.2.1.1. Història de l'acadèmia	24
2.2.1.1.1. Què s'ensenyava a l'acadèmia?	28
2.2.2. Cursets de la diputació i Òmnium Cultural	31
2.2.3. "Mutua Manresana de Previsión social" i Centre Hospitalari de Manresa.	37
Entrevistes.....	40
1. Entrevista a Josep Camprubí	40
2. Entrevista a Josep Maria Pujol	45
Conclusions	47
Bibliografia	49
Webgrafia	49
Annexos	51
Annex I	51
Annex II.....	52
Annex III.....	53

INTRODUCCIÓ

Quan va ser el moment de plantejar-me el tema del meu treball de recerca, des dels inicis sabia que la temàtica d'aquest tenia una gran importància perquè hi hauria de dedicar hores i esforç, per tant havia de ser un tema que m'aportés interès i il·lusió. De seguida em vaig adonar que a la família i havia hagut una persona que era un pou de saviesa, anècdotes i història per a descobrir; l'avi Calmet. Mai el vaig arribar a conèixer, però cada vegada que ens reunim amb la família a la que havia sigut la seva residència, es parla del besavi Josep Calmet i Safont, que amant com era del català, va lluitar perquè aquest mai morís.

A la família sempre havia sentit a dir que les parets del pis on havia viscut el meu besavi (actualment hi viuen els meus tiets), amagaven històries de lluita i valentia contra la repressió del català.

Josep Calmet, que era un gran catalanista, davant la pèrdua de la seva llengua, va veure la necessitat de lluitar perquè aquesta no quedés del tot enterrada.

Després de la Guerra Civil espanyola, Franco va instaurar un règim que duraria fins a més de 40 anys. Durant aquesta dictadura i va haver una forta repressió i control, i a Catalunya el català va passar a ser una llengua prohibida. La seva gran vocació era la de mestre, per tant, per lluitar contra la repressió de la seva llengua, va començar a fer classes de català a tothom qui sentís un interès per aprendre'l. Els anys recents a la Guerra Civil, fer les classes comportava un gran risc, per tant va fer classes de català a la seva acadèmia, *l'Acadèmia Calmet*, de manera clandestina, assumint el risc que comportava.

Més enllà de l'ensenyament del català, Josep Calmet també contribuï amb la sanitat a Manresa. Va ser un dels fundadors del centre hospitalari de Manresa (actual Althaia), i fundà la *Mútua Manresana de Previsió Social* (actual Mútuacat).

OBJECTIUS

Per tant, atès que Josep Calmet deixà una petjada en l'àmbit de l'ensenyament i la sanitat, l'objectiu principal del meu treball és conèixer, aprendre i explicar la figura que Josep Calmet suposà, i l'empremta que deixà a Manresa.

Pel treball m'he realitzat altres objectius, que són:

- Fer un retrat biogràfic de la vida de Josep Calmet i Safont, a través de documents i fonts orals.

- Conèixer quina era la situació de repressió de la cultura i llengua catalana després de la Guerra Civil Espanyola.
- Esbrinar en quina situació i dificultats es duïen a terme les classes de català.
- Comprovar la dificultat i els impediments en l'educació de la llengua catalana.
- Conèixer de quina manera Josep Calmet contribuï amb la sanitat Manresana.

METODOLOGIA

Per a poder contextualitzar els anys en que Josep Calmet va fer la seva tasca per contribuir a la lluita per preservar el català, ho he fet sobre tot a través de suports bibliogràfics i pàgines web, per així poder explicar en quin període de temps de la història s'emmarca el treball.

Per a realitzar la part biogràfica de Josep Calmet, bona part ho he fet gràcies a fonts orals de familiars, que gràcies als coneixements que tenien de la vida de l'avi Calmet he pogut construir la història. També he fet servir documents originals que el meu besavi tenia guardats i la meva tieta em va proporcionar. He extret informació de cartes, documents i retalls de diari que ell tenia guardats. Tenir tota aquesta informació tan propera ha sigut de gran ajuda per a poder construir un relat que no s'allunyés de la realitat.

Per a conèixer com era l'ensenyament del català durant el post-franquisme, m'he pogut recolzar en dues entrevistes. Una feta a un mestre que fou company de Josep Calmet, el Sr. Josep Camprubí, i una altra realitzada a un antic alumne del meu besavi, al Josep Maria Pujol. Les entrevistes m'han ajudat molt a l'hora de contrastar la informació que estava posant el treball, i comprovar que els fets que estava explicant eren verídics.

Per acabar d'encaixar la història del meu besavi he fet consultes a familiars que m'ha explicat aspectes interessants i importants del Josep Calmet.

PARTS DEL TREBALL

Aquest treball de recerca es divideix en dues parts; el context històric i la de més rellevància que és tota aquella que està relacionada amb Josep Calmet i Safont.

El context històric està dividit en tres punts diferents. El primer, explica què és el franquisme, iniciant el tema presentant qui era el dictador Francisco Franco i les característiques principals del seu règim amb els principals suports d'aquest. Un cop explicat què és el franquisme, ens

centrem amb el tema de la post guerra. La gran repressió que va comportar viure en una política dictatorial i quines van ser les dificultats per a conviure-hi, posant èmfasi a la repressió catalana.

Un cop contextualitzat el tema, ja comença la part amb més rellevància d'aquest treball de recerca: qui fou Josep Calmet i quina va ser la seva obra pel català i per a Manresa.

Per explicar qui va ser Josep Calmet, he iniciat aquest apartat amb la seva biografia, dividint-la per petits capítols de la seva vida. Feta la biografia, he dividit les seves contribucions per preservar la llengua catalana i en l'àmbit sanitari manresà amb diferents punts: *l'Acadèmia Calmet*, les classes a Òmnium i els cursets de la Diputació, i la fundació del centre hospitalari i la Mútua.

En l'apartat de l'acadèmia he pogut descobrir la història d'aquesta i què s'hi feia, i descobrir que per a Josep Calmet era molt preuada. A part de fer classes a la seva pròpia acadèmia, Calmet també va fer classes a l'Òmnium cultural i uns curset que organitzava la Diputació de Barcelona. En l'apartat corresponent a aquest cursos s'explica el com i el perquè va fer aquest cursos i de quina manera els portaven a compte. Per acabar, he explicat quina va ser la seva tasca amb la sanitat manresana i la seva contribució empresarial amb la fundació d'una mútua i un hospital.

A la part final he realitzat dues entrevistes. Un dels entrevistats és a un antic professor, Josep Camprubí que compartí classes amb el Josep Calmet i també ensenyà català durant els anys de repressió franquista. La segona entrevista és a Josep Maria Pujol, que fou un alumne de Josep Calmet, i que va fer classes de català a mitjà de "cursets per correspondència".

Així doncs, aquest treball t'acosta a un moment històric en el qual hi havia el pes d'una dictadura que ofegava la llengua i cultura catalana, i conèixer a una persona que tenia un gran sentiment catalanista i lluità per acostar el català a la gent i que aquesta llengua no s'enterrés i es deixés de parlar.

MARC TEÒRIC

1.CONTEXT HISTÒRIC

2.1. EL FRANQUISME

2.1.1.1 LA FIGURA DE FRANCISCO FRANCO

El 1939, després de que els franquistes haguessin sortit victoriosos de la guerra civil, a Espanya s'hi va instaurar un règim totalitari feixista que duraria fins el 1975. El poder únic el posseïa Francisco Franco, amb una personalitat omnipotent que es veuria reflectida durant tots els seus anys de dictadura. Ell mateix es feia anomenar el “Caudillo” o el “Generalísimo”, atribuint-se així propietats que arribaven a ser quasi divines. Com Franco havia assegurat algunes vegades, creia que hi havia moments en que algú era escollit per voluntat divina per liderar un paper dins la història, i en el seu cas, ell havia sigut l'escollit per conduir la dictadura.

Figura 1

Retrat de Francisco Franco

“Ponéis en mis manos a España. Mi mano será firme, mi pulso no temblará y yo procuraré alzar a España al puesto que le corresponde conforme a su historia y que ocupó en épocas pretéritas”¹.

Franco concentrava tots els poders d'Espanya; era cap de l'Estat i del Govern, general dels exèrcits de Terra, de Mar i Aire, i cap nacional de la *Falange Española Tradicionalista y de las JONS*².

¹ Discurs de Francisco Franco traduït al català, *En España Amanece*, 1936

² CARME MOLINERO I PERE YSÀS, *Catalunya durant el franquisme*, p.7

1.1.1.2. CARACTERÍSTIQUES DEL RÈGIM FRANQUISTA

La dictadura de Francisco Franco, va ser instaurada després de la victòria d'aquest a la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). Una règim polític autoritari vigent des del 1939 fins al 1975, que s'aniria consolidant i configurant durant els primers anys de la dècada dels quaranta amb les seves principals característiques. Aquesta dictadura va passar a denominar-se com a "franquisme", fent referència al nom del dictador.

En primer lloc, amb la dictadura franquista, tots els poders de l'Estat van concentrar-se en mans de Franco. Era cap d'Estat, generalíssim dels tres exèrcits i cap Nacional del partit únic, creat a l'abril del 1937; la *Falange española tradicionalista de las Juntas de Ofensiva nacional-Sindicalistas* (FET- JONS), que gestionava el "Frente de Juventudes", "la Sección Femenina" i "la Organización Sindical", l'únic sindicat vàlid que agrupava els treballadors per branques de producció.

Tot i haver-hi Corts, no tenien res a veure en la representació democràtica ja que tots els representants eren afins al règim i havien sigut designats per Franco, igual que tots els ministres. L'única funció que tenien les Corts era consultiva, les lleis les aprovava el propi "Caudillo". D'aquestes pràctiques anomenaven democràcia orgànica. Segons Franco els sistemes de les democràcies europees tendien al comunisme de manera inevitable i creia que la democràcia orgànica era la forma perfecta.

El partit es va convertir en un aparell essencial franquista per mantenir-se en el poder.

"El Estado Nuevo" de Franco, (inspirat en el règims feixistes d'Itàlia i Alemanya amb similituds com la salutació amb la mà alçada, emblemes, o la creació d'un únic partit) era doncs, un estat antimarxista, antiliberal i antidemocràtic. La Constitució del 1931 es va suprimir, i amb ella, les llibertats i els drets democràtics.

Una de les característiques més essencials del règim va ser el gran aparell repressiu encarregat d'atemorir i eliminar a opositors i possibles dissidents; es va perseguir i castigar a tots aquells considerats que eren una amenaça per al règim dictatorial. Els vençuts de la Guerra Civil estaven en el punt de mira i eren denominats com a "enemics" d'Espanya³. Es va desenvolupar un sistema d'acció repressiva per a destruir a aquells dissidents de la dictadura franquista: comunistes, socialistes, republicans, liberals, catalanistes, anarquistes i maçons⁴.

³ Extret de: <https://junior-report.media/quines-eren-les-caracteristiques-del-franquisme/>

⁴ CARME MOLINERO I PERE YSÀS, *Catalunya durant el franquisme*, p.10

Durant els anys del franquisme, els mitjans de comunicació, la literatura, la cultura... estaven sotmesos a una censura rígida, velant per la integritat ideològica del règim i eradicant així, el dret a la llibertat d'expressió.

Una altra base important del franquisme va ser que mai va abandonar el seu caràcter administrador d'una victòria militar. "Las Fuerzas de Orden Público" i la infanteria de l'exèrcit, recordaven cada any als vençuts la seva poca sort i la desgràcia d'haver perdut la guerra. Fins l'any 1964, celebrant el vint-i-cinquè aniversari de la dictadura, es va commemorar la victòria dels nacionals. Des d'aquell any, el discurs de la victòria va ser substituït per el de la pau, presentant el franquisme com el camí cap a ella.

La pàtria catòlica va ser un dels altres grans fonaments de la dictadura. Segons el règim, Estat i Església eren un tot. L'església va servir de justificació i defensa del règim, i es definia com a "Estat confessional catòlic".

La societat empobrida i aterrada recorria a la fe catòlica, i això permetia al règim fer-la servir com a arma ideològica per mantenir la unitat d'Espanya.

L'Església va obtenir tot el que va desitjar: molts beneficis econòmics, poder social molt elevat, una gran influència en el sistema educatiu i en la imposició dels valors i morals catòlics a la societat espanyola i facilitats per la pràctica religiosa i difondre la doctrina catòlica.

"Los enemigos de España son siete: el liberalismo, la democracia, el judaísmo, la masonería, el comunismo, el marxismo y el separatismo."

Figura 1

*"El estado totalitario cristiano no es contrario a la libertad humana, como lo son los estados marxistas i panteísta, porque dentro de él cada persona es dueña de si misma y de sus actos y libre para procurar su propio bien, que solo podrá hallar en función del bien común (...)"*⁵.

Cartell publicitari de les FET-JONS⁶

⁵ Catecismo Patriótico Español, 1939, <https://vdocuments.site/catecismo-patriotico-espanol-1939.html>.

⁶ Figura 2. Imatge extreta de: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5f/En_Espana_amanece_-_Arriba_Espana.jpg/640px-En_Espana_amanece_-_Arriba_Espana.jpg.

1.1.1.3. RECOLZAMENTS SOCIALS I LES FAMÍLIES DE RÈGIM

El franquisme va durar quasi quaranta anys, això sí, va ser gràcies al nodriment dels diferents recolzaments socials. El règim, sobre tot tenia el suport de les elits econòmiques i socials i de propietaris agrícoles petits i mitjans. En canvi, qui mostrava passivitat davant la dictadura eren les classes mitges, degut al trauma de la guerra i de la revolució social. Els sectors populars es consideraven perdedors de la Guerra Civil, i sota el temor de la repressió mostraven passivitat política i silenci.

Tothom qui havia donat un gran suport al *caudillo*, va acabar formant part de la Falange. Tots aquests que integraven el règim franquista, tenien unes tendències ideològiques diferents, que portaven a una certa rivalitat per aconseguir el màxim poder i influència dins el règim de Franco, per tant diem que coexistien diferents “famílies del règim”.

Els qui durant la guerra van lluitar amb el bàndol franquista, van predominar durant els primers anys. Aquests eren els falangistes, els carlins i els monàrquics alfoncins⁷. Els sectors conservadors que donaven suport a la causa franquista durant la guerra Civil, que foren els membres de la CEDA⁸, catalanistes de la Lliga Catalana i republicans conservadors, també van ser reconeguts.

L'Església va tenir una forta influència en la vida política del règim. Els grans grups catòlics com l'*Asociación Católica Nacional de Propagandista*, van ser grans grups que donaven un gran suport al règim durant les dècades del 1940 i el 1950. L'organització *Opus Dei* va tenir una gran importància a partir de la dècada del 1960.

L'Església Catòlica va ser un òrgan de gran rellevància en el recolzament del règim franquista. Es va convertir en un instrument propagandístic que arribà a justificar moralment el cop d'estat contra el govern de la segona república. Els anys d'un gran fervor religiós, foren els de la dècada dels 50 i el 60. La dictadura considerava que un bon ciutadà espanyol havia de ser catòlic i la religió catòlica s'imposà a tota la societat, i així controlant-la per poder formar el règim perfecte. Però per formar el ciutadà perfecte, s'havia començar des de la infantesa, per tant l'església va agafar el control de l'educació per així conduir als nens i nenes cap al pensament ideològic que el règim franquista volia aconseguir.

⁷ M. GARCÍA SABASTIÁN, C. GATELL ARIMONT I M. RISQUES CORBELLÀ, *llibre d'història Vicens Vives Batxillerat*, p.321

⁸ La CEDA és la Confederació Espanyola de Dretes Autònomes, que fou una coalició de partits polítics de dretes fundada el 1933.

1.2 POSTGUERRA. EL LEGAT DE LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA.

1.2.1.1 REPRESSIÓ I CONTROL SOBRE ELS VENÇUTS

Finalitzada la guerra a l'any 1939, el franquisme va imposar una dictadura a tot Espanya. Per una banda, subordinació, control i repressió de les classes treballadors, i per l'altre, polítiques socio-econòmiques favorables per a la burgesia, assegurant així el seu suport i defensa en l'autonomia del nou aparell polític.

El nou ordre totalitari exigia posar fi a tots aquells moviments ideològics afins a la causa republicana durant la Guerra Civil. Així doncs, es va instaurar una política de repressió i control molt severa sobre els vençuts durant els gairebé quaranta anys de la dictadura franquista.

Aquesta repressió va propiciar l'atemoriment massiu, i la por es va convertir en un element molt present en la vida quotidiana de republicans, arribant a generar canvis en costums i hàbits de la població. Aquest atemoriment de la població es va convertir en silenci per part d'aquesta, ja que una simple opinió, crítica, broma o acudit respecte el règim en llocs públics o espais privats, podien tenir greus conseqüències que comportaven marxar a l'exili, empresonaments, execucions, etc.

El règim franquista va incentivar a tota la població, que denunciés a aquelles persones sospitoses o afines al règim de Franco. D'aquesta manera van aconseguir difondre el terror i així apaivagar qualsevol dissidència⁹, de manera que també s'asseguraven la contribució de la pervivència de la dictadura. Aquesta etapa on famílies i veïns amagaven el seu passat i s'allunyaven de qualsevol tema polític l'anomenem "temps de por i silenci".

Per dur a terme aquesta repressió es van redactar un seguit de lleis coercitives i es va sotmetre la justícia als dictats fets pel govern, cosa que va dur a la casi desaparició d'un poder judicial independent. Dues de les lleis de la legislació repressiva van ser:

- “*Ley de Responsabilidades Políticas*” (1939)

Amb aquesta llei es volia la depuració total de les persones que havien col·laborat directa o indirectament amb la República.

⁹ M. GARCÍA SABASTIÁN, C. GATELL ARIMONT I M. RISQUES CORBELLA, *llibre d'història Vicens Vives Batxillerat*, p.322

- “Ley de represión del Comunismo y la Masonería” (1940)

La llei donava pas a obrir expedients a tots els acusats de “defensar idees contràries a la religió, a la pàtria i a les seves institucions”¹⁰.

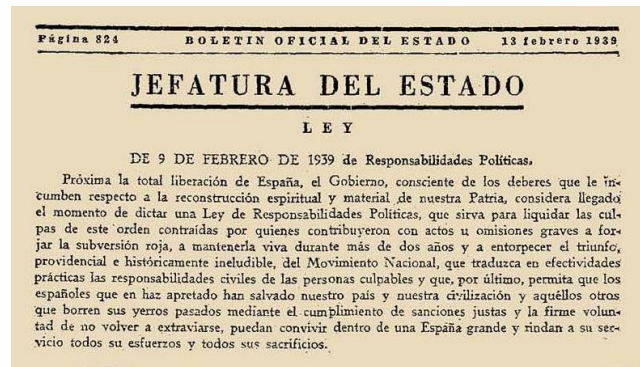

Figura 3¹¹

“Ley de responsabilidades Políticas”.

Figura 4¹²

“Ley de Represión del Comunismo y la Masonería”.

¹⁰ M. GARCÍA SABASTIÁN, C. GATELL ARIMONT I M. RISQUES CORBELLA, *llibre d'història Vicens Vives Batxillerat*, p.322

¹¹ Figura 3, imatge extreta de: <http://amarauna.org/azpeitia/36-45/?h=es&a=4.2>.

¹² Figura 4, imatge extreta de: <https://descubriralahistoria.es/wp-content/uploads/2017/07/File0004.jpg>

1.2.1.2 LA REPRESSIÓ DE LA IDENTITAT CATALANA

A Catalunya però, se li sumava una política dirigida a la destrucció de la identitat catalana, adoptant així polítiques diferenciades de les aplicades a la resta d'Espanya.

La instal·lació del règim de Franco a Catalunya va significar la destrucció del règim autonòmic català i la imposició del centralisme basat en un discurs ultraespanyolista¹³. Evidentment també es van enderrocar les institucions democràtiques i les llibertats públiques.

El 5 d'abril del 1938, es va signar a la ciutat de Burgos la llei derogava l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, i amb això s'extirpava definitivament el catalanisme, al qual es considerava un virus que havia amenaçat la unitat de la "pàtria espanyola"¹⁴.

"En mala hora concedido por la República un régimen de derecho público que, de acuerdo con el principio de unidad de la Patria, devuelve a aquellas provincias el honor de ser gobernadas en pie de igualdad con sus hermanas del resto de España."

Dirigents franquistes com el primer governador de Barcelona, Wenceslao González Oliveros, va anunciar que farien la *"reespañolización cultural de Cataluña"* ¹⁵ sense miraments ni contemplacions, ja que ells eren els vencedors i els hi requeria tot el poder.

A partir d'aquí, començaria la política que tenia com a objectiu esborrar la identitat catalana.

Figura 5

Detenció de republicans per part de l'exèrcit franquista¹⁶.

¹³ CARME MOLINERO I PERE YSÀS, *Catalunya durant el franquisme*, p.19

¹⁴ CARME MOLINERO I PERE YSÀS, *Catalunya durant el franquisme*, p.15

¹⁵ CARME MOLINERO I PERE YSÀS, *Catalunya durant el franquisme*, p.15

¹⁶ Figura 5, imatge extreta de: <https://www.caracteristicas.co/guerra-civil-espanola/>

La repressió franquista ve tenir un gran impacte en l'àmbit cultural català. Hi van haver des de petits fins a grans canvis per esborrar el sentiment de pertinença a Catalunya.

Es van canviar noms de carrers, places i els monuments públics van ser eliminats. També es van veure obligades a viure en la clandestinitat, les principals institucions culturals catalanes, i a espais com les biblioteques o llibreries s'hi va fer una "neteja" de llibres en català.

La identitat catalana es va suprimir totalment, prohibint dos dels símbols més representatius de Catalunya: l'himne *Els segadors* i la senyera.

Per acabar d'esborrar la identitat catalana, el català va passar a ser una llengua prohibida, considerada un dialecte que no era apropiat i es va imposar el castellà com a única llengua oficial. Parlar el català era motiu de sensació i multa si es parlava fora de l'àmbit privat.

Es va prohibir en totes les institucions públiques, a les escoles, als mitjans de comunicació i a la vida econòmica i social¹⁷, en la cultura com el teatre i el cinema, a l'Església i es va prohibir la publicació de llibres, diaris i revistes en català.

En conclusió; el català es podia parlar en l'àmbit estrictament domèstic i en el cercle familiar.

"La unitat nacional la volem absoluta, amb una sola llengua, el castellà i una sola personalitat, l'espanyola"¹⁸

La repressió no va ser només en un àmbit cultural o d'identitat catalana, sinó que també hi va haver una repressió física i violenta.

Es van perseguir les persones, partits i associacions denominades com a *rojo-separatistas*. Es van arribar a executar fins a 3.500 catalans, i a partir del 1939 78.000 persones van ser sotmeses a tribunals militars a Catalunya, i 60.000 catalans es van veure obligats a exiliar-se¹⁹.

¹⁷ CARME MOLINERO I PERE YSÀS, *Catalunya durant el franquisme*, p.16

¹⁸ Declaració de Franco traduïda al català, 1939

¹⁹ M. GARCÍA SABASTIÁN, C. GATELL ARIMONT I M. RISQUES CORBELLÀ, *llibre d'història Vicens Vives Batxillerat*, p.324

1.3 LES ESCOLES CATALANES I ACADÈMIES DESPRÉS DE LA GUERRA

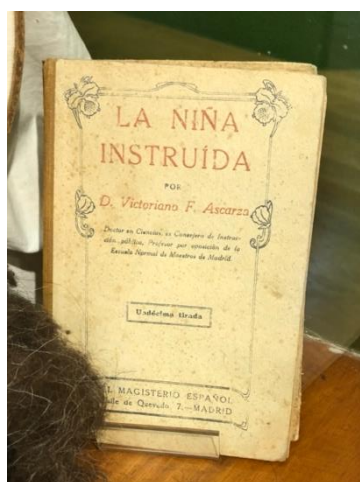
Després de la Guerra Civil, el nou règim imposà una política d'exclusió dels elements dissidents a la dictadura; això també afectà fortament en el camp de l'educació.

El règim va imposar un nu model d'educació batejat amb el nom de "nacional-catolicisme" i tenia com a objectiu eliminar el model educatiu de la Segona República Espanyola.

Aquest, com a característiques principals tenia uns principis educatius basats en l'ensenyament confessional, que propugnava l'ensenyament d'acord amb la moral catòlica²⁰ del règim, predicant i explicant la religió en totes les escoles. L'Església tenia el dret a la inspecció de l'educació. L'educació del règim també pretenia formar a "l'home nou"; idea nacionalista que monopolitzava el patriotisme.

Els mestres es van haver de desentendre de l'educació, i l'Església va passar a ser la única força social legitimada per assumir la funció de docència. Durant el 1939, prop d'un miler de mestres catalans foren exclosos de l'educació i molts, es van veure obligat a marxar a l'exili per por a possibles represàlies.

Totes les lliçons que es feien passaven per una censura, per controlar que allò que s'expliqués no s'allunyés dels principis del *Movimiento*. Els llibres de text utilitzats durant les classes s'allunyaven dels corrents científics o pedagògics europeus com el *Montessori*, *Decroly* i

Freinet.

Es va prohibir que nois i noies assistissin junts a les classes, ja que es considerava que anava en contra de la religió catòlica, per tant se'n va fer una segregació. L'educació que rebien les noies era molt diferent a les dels nois. A elles se li es ensenyava com ser una bones futures esposes, i com tenir cura de la llar. Als nois se'ls hi ensenyaven assignatures com matemàtiques, llengua, geografia i història. Per tan era una educació del tot sexista que conduïa als nenes i nenes cap a la societat que el règim volia construir.

Figura 6 ²¹

Llibre escolar franquista adreçat a les noies.

²⁰ Extret de: <http://www.epedagogia.com/articulos/franquismo.pdf>.

²¹ Figura 6: Llibre del *Museo de la escuela*, Cantàbria. Font pròpia.

Marc pràctic

2. JOSEP CALMET I SAFONT

2.1 BIOGRAFIA

La realització de la biografia l'he fet a través dels coneixements que tenia del meu besavi, i les fonts orals dels meus familiars, que sempre han explicat curiositats de la vida del Josep Calmet.

BALSARENY, 1908.

El dia 18 de març del 1908 Josep Calmet i Safont, fill de treballadors modestos, va néixer a Balsareny. Durant la seva infantesa va estudiar en un centre catòlic fins als 13 anys, que va entrar de fadrí (aprenent) en una farmàcia. Des de ben jove, la seva inquietud de coneixement va anar creixent, ja que la farmàcia on treballava, disposava d'una biblioteca, i ell començà a descobrir i a llegir llibres sempre que podia, la majoria d'ells de la Renaixença.

VIC, 1923.

El 1923, quan Josep Calmet tenia 15 anys, deixà la farmàcia on havia estat fent d'aprenent durant dos anys, i va anar a treballar a un altre centre farmacèutic a la ciutat de Vic. Aquesta farmàcia era propietat del doctor Martí Genís Aguilar, que formava part de l'esbart de Vic, d'on també havien format part Jacint Verdaguer i el canonge Colell, així doncs, poetes de gran importància passaven per aquella farmàcia i l'avi Calmet, tant amant del coneixement com era, sempre deia: "Per poc que pogués, em nodria de veure aquella gent".

Un temps després, va començar a sentir la necessitat d'estudiar la seva llengua; el català. De manera totalment autodidacta, es posava a estudiar sempre que podia i tenia temps. Finalment, quan es sentí ben preparat, es presentà a uns exàmens i en una sola convocatòria, va aprovar tres cursos de batxillerat.

ACDÈMIA DALMAU I LA FÀBRICA DE TEIXITS, 1926.

Entre els 18 i 19 anys, Josep Calmet i Safont, es va veure obligat a tornar a casa a causa de problemes de salut. Per l'edat que tenia, li tocava anar a fer el servei militar, però abans d'anar-hi, va romandre un temps a Manresa, on va contactar amb el Liceu Dalmau, que era una

acadèmia d'estudis on s'impartien classes de comerç, càlcul, mecanografia, català, francès, etc. Gràcies a aquesta acadèmia els seus coneixements del català i el francès es van enfortir molt més. Un temps després finalment, ja li va tocar a anar a fer el servei militar. Quan va haver tornat, va sentir la necessitat de ser útil i no dependre dels seus pares, i així treure'ls un pes de sobre. Amb aquestes mateixes paraules va impressionar el propietari d'una fàbrica de filats a Callús, on aconseguí treballar d'escrivent. Va ser en aquesta fàbrica on va conèixer la que seria la seva futura esposa, Rosa Graell Torra, la "iaia Rosa".

Figura 7²²

Josep Calmet i Rosa Graell

Josep Calmet, tenia molt clar que es volia dedicar a la cultura i a la llengua catalana, així que als 25 anys, va deixar de treballar a la fàbrica i va entrar de professor a l'acadèmia Dalmau,

²² Figura 7. Font pròpia.

on prèviament ja hi havia fet cursos de català i francès, i des d'aleshores va dedicar la seva vida a aquesta tasca.

VIVÈNCIES DE JOSEP CALMET A LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA, 1936.

La vida de l'avi Calmet, va estar marcada molt directament pel terror i la desgràcia que comporta una guerra, en aquest cas, la Guerra Civil Espanyola (1936-1939).

Marc Calmet i Safont, el seu germà, va ser detingut i assassinat per la FAI²³ durant els fets de la guerra a l'any 1936. Josep Calmet, va intentar salvar la vida del seu germà demanant clemència, cosa que a ell també el va posar en una situació de perill; degut a això, es va veure obligat a viure amagat durant una temporada.

Poc després començaria una aventura per al jove Josep Calmet, i és que va ser enviat a la batalla de l'Ebre, a primera línia de foc i sense cap arma.

Un dia, a les sis del matí i ja a primera línia de front a la batalla de l'Ebre, els tancs de Franco s'acostaven. Josep Calmet, juntament amb els altres soldats esperaven amagat dins les trinxeres, pensant que en qualsevol moment una bomba cauria damunt seu. Un noi català, que es trobava al costat de l'avi Calmet, va prendre una decisió ràpida que els salvaria la vida. De cop va alçar els braços i va començar a picar de mans mentre cridava : *“Nos pasamos, nos pasamos!”*. Ràpidament, el Josep va començar a imitar-lo. Gràcies a aquesta idea d'aquest noi català, es van salvar. Josep Calmet i Safont va ser empresonat juntament amb altres soldats, però el calvari encara no s'havia acabat. Durant el temps que va estar empresonat, viatge rere viatge, va estar a més d'un camp de concentració, tenint la mort sempre present, ja que sabia que la seva vida penjava d'un fil.

Un dia a Gandesa va sentir que algú demanava per a gent de la ciutat de Manresa, i ell va alçar el cap i va veure un soldat que de seguida va reconèixer; era el senyor Mira, de la ràdio, que formava part de l'exèrcit Nacional. El senyor Mira va ajudar-lo tant com li fou possible portant-li petits trossos de pa, menjar i dues-centes pessetes; l'avi Calmet mai havia preuat tant un regal.

²³ La FAI (Federació Anarquista Ibèrica), és una organització de caràcter anarquista fundada l'any 1927. Aquesta organització feia accions com robatoris de bancs per l'adquisició de fons fins a vagues generals. Encara que la FAI cooperés amb el govern Republicà després de l'alçament franquista, durant la guerra, va prendre accions polítiques o personals contra republicans i contrarevolucionaris.

Finalment, Josep Calmet va arribar al camp de concentració de la Mercè, a Pamplona. Allà pensà que seria on finalment moriria, però gràcies a uns avals que algú havia deixat que corresponien a ell, va poder salvar-se novament.

Temps després, aquets avals el van portar a la secretaria de justícia de Burgos. Allà s'hi va trobar un grup de catalans que havien desertat. El més probable és Josep Calmet, fos de nou reincorporat a primera línia de front, però gràcies als seus títols de professor i un discurs amb decisió va fer que fos enviat a l'oficina de justícia de la 6na Regió. La majoria de caps eren catalans, així que entre ells podien recordar el seu idioma, però sempre d'amagats per no ser enxampats. Les guàrdies que tenia, les aprofitava per a trucar d'amagat a la seva esposa, la Rosa Graell.

Finalment acabada la guerra va tornar a Manresa, però una persona com ell, amant de la seva llengua i cultura, tornava ferit d'esperit i abatut.

“De la guerra jo en vaig tornar vençut, desfet, moralment estava derrotat”

L'avi Calmet, a una entrevista publicada pel Regió7 al juny del 1983, va explicar que tornà de la guerra derrotat, i un poema de Salvador Espriu “ Assaig de càntic en el temple”, expressava exactament el sentiment de vençut que ell patia.

«Assaig de càntic en el temple²⁴»

Oh, que cansat estic de la meva
covarda, vella, tan salvatge terra,
i com m'agradaria d'allunyar-me'n,
nord enllà,
on diuen que la gent és neta
i noble, culta, rica, lliure,
desvetllada i feliç!

²⁴ Salvador Espriu, «Assaig de càntic en el temple». A: *Obres completes – Edició crítica*. Barcelona: Edicions 62 i Centre de Documentació i Estudi Salvador Espriu, 2008, vol. XII.

Aleshores, a la congregació, els germans dirien
desaprovant: «Com l'ocell que deixa el niu,
així l'home que se'n va del seu indret»,
mentre jo, ja ben lluny, em riuria
de la llei i de l'antiga saviesa
d'aquest meu àrid poble.
Però no he de seguir mai el meu somni
i em quedaré aquí fins a la mort.
Car sóc també molt covard i salvatge
i estimo a més amb un
desesperat dolor
aquesta meva pobra,
bruta, trista, dissortada pàtria.

<<Salvador Espriu>>

TORNADA A MANRESA

Quan va tornar a Manresa després de la Guerra Civil, va voler continuar amb la seva tasca d'educador, així que va reobrir la seva acadèmia. A causa de la forta repressió franquista, va haver de canviar el nom antic de l'acadèmia, ja que aquest li donava fama de republicà, i li podria haver causat molts problemes. Per tant, després de la guerra, L'acadèmia Dalmau passà a anomenar-se Liceu Calmet o acadèmia Calmet.

Al principal primera de Ca la Buresa o Casa Torrents, situat a la plaça St. Domènec de Manresa, s'hi trobava el Liceu Calmet, juntament amb l'habitatge del Josep i la Rosa.

Ca la Buresa és un edifici projectat per Ignasi Oms l'any 1906 per encàrrec d'una de les famílies més adinerades de l'època; els Torrents.

L'edifici és una recreació d'una casa palau d'estil neogòtic, amb quatre plantes i una torre a cada costat. Al mig de la façana sobresurt un cos central, amb una tribuna al primer pis, coronat a la part superior amb quatre pinacles i una imatge del Sagrat Cor (habitual en molts edificis Modernistes). En alguns pisos encara s'hi conserva la luxosa decoració de la corrent Modernista.

Figura 8

Ca la Buresa (Manresa)²⁵

En plena dictadura franquista, Josep Calmet i Safont va seguir mantenint viva la flama del catalanisme, fent xerrades i conferències dins l'acadèmia Calmet, sempre de manera clandestina, i col·laborant, en la mesura que podia, en totes aquelles activitats culturals que conduïssin al redreçament català. A part de fer classes a l'acadèmia Calmet, també va fer classes als cursets que organitzava la Diputació.

En uns moments en els quals el règim buscava una certa liberalització, es van autoritzar uns cursets per fer classes de llengua catalana, hi van escollir a Josep Calmet com a responsable d'impartir aquests. Els cursos es feien a la Biblioteca Popular de Manresa i més tard es van

²⁵ Figura 8, “Ca la Buresa”, imatge extreta de: <https://www.santasusana.com/ca/corredoria/historia/>.

fer a la Renaixença. Al primer curset hi van assistir 156 alumnes, una xifra que es va anar mantenint. A aquestes classes hi assistien gent d'edat variada, des d'adolescents fins a persones d'edat més avançada.

Així doncs, veiem que Josep Calmet i Safont va ser un gran impulsor de la llengua catalana i un gran amant i coneixedor d'aquesta. Això ho demostrava a les seves classes i també a alguna entrevista que se li havia fet. En una d'aquestes feta pel Regió7 a l'any 1983, va explicar que gràcies a la reforma fabriana²⁶ (1913), es va poder donar cohesió a la llengua catalana ja que calia unificar-la i ell, personalment va assistí a alguns enfrontaments entre fabristes i ant fabristes. Josep Calmet pensava fermament que la labor de Pompeu Fabra va ser bàsica i fonamental per a la pervivència del català.

²⁶ La reforma fabriana va ser una reforma de la llengua catalana duta a terme per Pompeu Fabra. L'objectiu era que el català pugés funcionar com a llengua de cultura. Per ser-ho havia de ser clara i lògica, la llengua escrita havia de reflectir la llengua parlada, harmònica amb les altres llengües europees, i moderna i culta.

2.2. LLEGAT DE JOSEP CALMET I SAFONT

2.2.1 L'ACADÈMIA CALMET

2.2.1.1 HISTÒRIA DE L'ACADÈMIA

L'acadèmia Calmet fou originalment el Liceu Dalmau, una acadèmia d'estudis on es feien classes de comerç, càlcul, mecanografia i català. En aquesta acadèmia fou on Josep Calmet i Safont va estudiar-hi durant un temps abans d'anar a fer el servei militar i a on va poder enfortir els seus coneixements en el català. Després de tornar del servei militar i haver treballat a una fabrica de filats a Callús, als 25 anys va entrar de professor a l'acadèmia Dalmau, i des d'aquell moment, tota la seva vida va dedicar-la a aquesta tasca; la de mestre.

A partir del 1936, el Liceu Dalmau es va veure obligat a tancar les portes a causa de la Guerra Civil Espanyola fins al final d'aquesta. Un cop acabada la guerra, quan Josep Calmet tornà a Manresa, el mateix Liceu va passar a les seves mans i ell va voler continuar la seva tasca d'educador i va reobrir l'acadèmia. Obrir-la però no va ser senzill. Va haver de canviar-ne el nom ja que l'antic li donava fama de separatista, i en un futur li podria haver produït diferents problemes a causa de la forta repressió que es vivia després de la guerra.

Per obrir l'acadèmia també va necessitar certificats que eren semblants a unes "recomanacions" que el valoressin positivament tant personalment com professionalment.

El 3 d'octubre del 1939, el Rector de la Universitat de Barcelona, que era Delegat del "Ministerio de Educación Nacional" va escriure una carta a Josep Calmet i Safont, en què autoritzava la reobertura de l'Acadèmia Calmet. Tanmateix, a la carta, el rector fa servir l'ocasió per fer unes recomanacions referents a la selecció del personal de l'acadèmia. Diu que el personal no pot ser cap altra que gent Catòlica i afina al règim franquista:

"... desde el primer momento sean separados de función tan delicada e interesante para la Patria, aquellas personas de las que se sepa que profesan una ideología, o han desarrollado una actuación, contrarias o poco afectas a la Religión Católica, a los principios de orden, y a los más puros sentimientos de amor a la Unidad de España."

El rector també adverteix que les publicacions de les biblioteques que tinguessin un contingut de propaganda i doctrina marxista, idees que faltessin el respecte a la "Pàtria Espanyola" o en contra de la Religió Catòlica, haurien de ser eliminades.

“... deberán ser eliminadas de todas la bibliotecas de colegios privados y remitidas a la Secretaría general de la Universidad, todas la publicaciones incluidas en las Ordenes del Ministerio de Educación nacional., las que contengan exposición de ideas disolventes, o conceptos inmorales, propaganda de doctrinas marxistas, y todo cuanto signifique falta de respeto a la dignidad de nuestro Glorioso Ejército, atentados a la Unidad de la Patria, menosprecio de la Religión Católica o cosa opuesta al significado y fines del Movimiento nacional”.

Per acabar la carta, el rector adverteix que durant la primera setmana de l'obertura de l'acadèmia, s'haurien de fer breus conferències explicant la importància del “Movimiento salvador de España” i els principis morals del cristianisme.

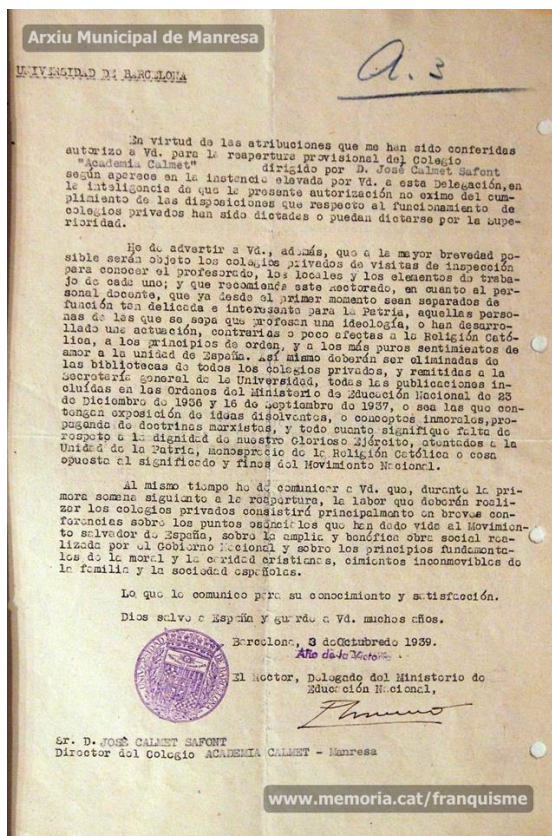

Figura 9²⁷

Carta del Delegat del “Ministerio de Educación Nacional” a Josep Calmet

²⁷ Figura 9: Carta del Delegat del “Ministerio de Educación Nacional” a Josep Calmet. Arxiu Municipal de Manresa. Imatge extreta de: <http://www1.memoria.cat/franquisme/content/construccio-trasllats-i-obertura-descoles>.

En una altra carta escrita per Joaquin Carrió Olivera, Secretari d'Informació i investigació de la Falange espanyola i de las JONS a Manresa, certificava que Josep Calmet i Safont era persona d'excel·lent conducta. Aquesta carta va servir per a la renovació del permís per a l'Ensenyança

"... es persona de excelente conducta e identificado con los ideales de Nuestro Glorioso Movimiento nacional".

Amb aquesta carta podem veure que perquè Josep Calmet pogués reobrir l'acadèmia, es va veure obligat a fer veure que era partidari del Règim Franquista, ja que pel contrari, si realment exposava els seus ideals als polítics que havien de permetre-li o no la reobertura de l'acadèmia, no hauria pogut continuar amb la seva lluita de l'ensenyament de la llengua catalana.

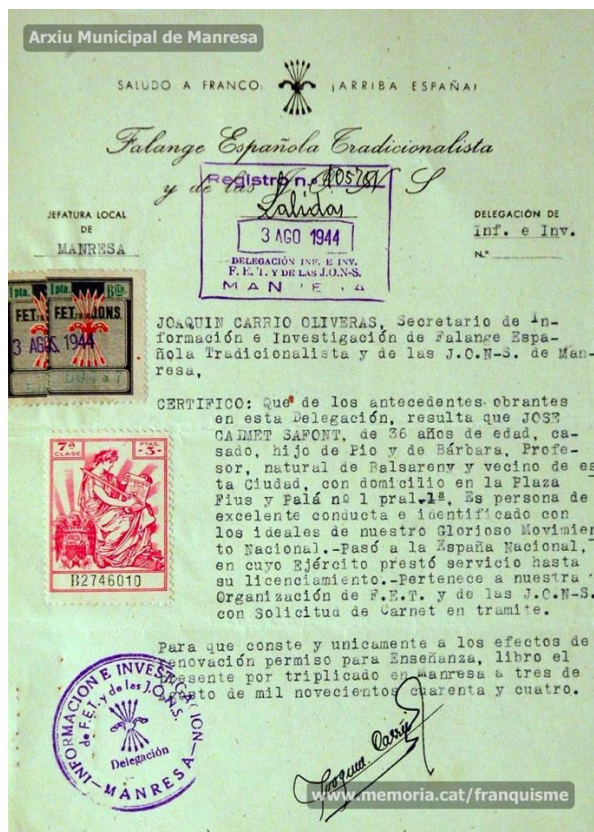

Figura 10²⁸

Carta de Joaquin Carrió Olivera, que certifica que Josep Calmet era persona d'excel·lent conducta

²⁸ Figura 10: Carta de Joaquin Carrió Olivera, que certifica que Josep Calmet era persona d'excel·lent conducta.

Arxiu municipal de Manresa. Imatge extreta de:

<http://www1.memoria.cat/franquisme/content/construccion-trasllats-i-obertura-descoles>.

En una carta de Josep Montardit Garcia, alcalde de Manresa l'any 1944, declarava i certificava que Josep Calmet i Safont era persona d'immillorables antecedents, perquè així pogués obtenir el permís d'obertura de l'acadèmia Calmet.

“... es persona de inmejorables antecedentes e intachable conducta moral, pública, privada y religiosa”.

Figura 11 ²⁹

Carta de l'alcalde de Manresa el 1944, que declara que Josep Calmet és persona d'immillorable conducta.

²⁹ Figura 11: Carta de l'alcalde de Manresa el 1944, que declara que Josep Calmet és persona d'immillorable conducta. Arxiu municipal de Manresa. Imatge extreta de:

<http://www1.memoria.cat/franquisme/content/construccio-trasllats-i-obertura-descoles>.

2.2.1.1.1 QUÈ S'ENSSENYAVA A L'ACADÈMIA

Josep Calmet va fer la mateixa labor tant a l'Acadèmia Calmet com al Liceu Dalmau; hi havia el mateix principi docent i la mateixa tònica del liceu, fins i tot els mateixos alumnes es van reincorporar a les classes del Josep, un cop acabada la guerra civil i reoberta l'acadèmia.

A l'acadèmia s'hi feia un ensenyament general. Es feien classes per a la preparació d'assignatures de carreres tècniques i per uns exàmens de peritatge, per tant s'hi ensenyava estadística i matemàtiques. També es feien classes de cosmologia i història, i evidentment classes de català. Les classes sempre es van fer en llengua catalana; era el vehicle lingüístic amb el qual s'entenien professor i alumne, tot i que els primers anys de l' Acadèmia Calmet després de finalitzar-se la Guerra Civil, les classes amb català es van dur a terme de manera clandestina. Com a conseqüència de no haver-ho fet, l'acadèmia s'hagués clausurat, i el Josep s'hauria trobat amb seriosos problemes.

“Jo penso en català, i si escric o ensenyo en una altre llengua ho he de traduir prèviament”³⁰.

El Josep Calmet sempre havia tingut la característica de preparar-se llargs discursos tan per la família i els amics, però també per als seus alumnes.

Abans de fer una classe, feia una preparació prèvia per a preparar aquesta. Es posava davant la màquina d'escriure i redactava tot el temari que volia explicar per la sessió. La manera d'explicar el tema era molt senzilla. El Josep Calmet explicava tota el tema que s'havia preparat prèviament als alumnes d'una manera fascinant, captant tota l'atenció dels nois i noies, ja que transmetia l'estima que tenia pel català i demostrava el seu gran nivell cultural.

³⁰ Josep Calmet en una entrevista feta pel Regió7.

Alexandre VI (Roderic de Borja: Nàtiva 1431-Roma 1503)
Elegit papa en 1492, durant 11 anys va regir els destins de l'Església. Pertanyia a una família de la petita noblesa del País Valencià (els Borja) i era fill d'una germana del també papa Calixt III.
Destinat d'infant a la carrera eclesiàstica, obtingué per nepotisme, als setze anys un un benifet a Nàtiva i unes canongies a Sagorbi i a València. Al 1449 passà a Itàlia i al 1456 es doctorà en dret canònic. Aquell mateix el seu oncle ascendí al pontificat i el nomenà cardenal Fou titular o administrador de diverses mitres i es devia ordenar sacerdot cap al 1458 o 1459. De cardenal exercí diverses missions, d'entre les quals n'hi ha una prop dels Reis Catòlics per tal d'obtenir ajuda per a una croada contra els turcs. No reeixí, però intervingué en la conclusió de la guerra civil del Principat i legalitzà el matrimoni fraudulent ~~d'Isabel~~ de Frann II amb Isabel de Castella, als quals donà el nom de Reis Catòlics.
En ésser elegit papa en 1492, segons sembla era un home de complexió robusta i de singular vivacitat eròtica. Li són atribuïts no menys de deu fills, d'entre els quals destaquen Joan, Cèsar, Lucrècia i Jofre de la senyora Vannessa Cattanei, i tots els altres de mares desconegudes. Orientà la seva política papal a satisfer ambicions familiars i a potenciar els interessos temporals del Vaticà com a potència italiana. En l'aspecte religiós fou un defensor vigilant i sever de l'ortodòxia i de la disciplina, i persona més aviat piadosa. Renovà la butlla contra els hereges, afavorí la implantació de la Inquisició castellana als Països Catalans, aprovà el nou orde de frares mínims de Francesc de Paula estimulà l'evangelització d'Amèrica, intervingué en la fixació de la línia "alexandrina", celebrà el jubileu de l'any 1500, restablí la censura de llibres a Alemanya, acollí a Roma els jueus expulsats d'Espanya, protegí Picco della Mirandola contra suspicàcies clericals

Figura 12 ³¹

Classe d'història de Josep Calmet

i reprimí durament el fanatisme del purità Girolamo Savonarola.
Com el seu oncle, es voltà de gent de la seva família i de catalans, sobretot del País Valencià, que ocuparen tota mena de càrrecs. El català esdevingué llengua habitual del palau pontifici, i en català s'escrivia amb els fills i els col·laboradors connacionals. Féu erigir la seu de València en arquebisbat, i a ell es deu que Miquel Àngel esculpís la famosa Pietà.
Alexandre VI ha passat a la posteritat deformada, potser justificadament, per la llegenda i la literatura, que n'han fet un símbol de la "depravació" de Roma i del Renaixement.

Figura 13 ³²

Classe d'història de Josep Calmet

³¹ Figura 12: Document que presenta uns apunts del Josep Calmet per a una classe d'història. Font pròpia.

³² Figura 13: Document que presenta uns apunts del Josep Calmet per a una classe d'història. Font pròpia.

Josep Calmet i la seva lluita pel català

20-12/84. -1-

Hom valora en uns quatre mil el nombre de llengües que es parlen en el nostre planeta. Les llengües se solen agrupar en famílies, una de les quals comprèn la major part dels idiomes parlats a Europa i a l'Índia, i és per això anomenada família indoeuropea.

Dintre una família, les llengües es troben emparentades entre elles formen una branca. Així el llatí, pertanyent a la família indoeuropea, va donar origen a la branca de les llengües romàniques o neollatines, com són, el castellà, francès, italià, portuguès, català, gallec, occità, romanès, etc.

La Península Ibèrica, abans de començar la seva conquesta per part dels romans, no presentava una unitat lingüística perquè cada tribu parlava diferent. La dominació romana va començar uns dos-cents anys abans de Crist i n'acabaren la seva conquesta cap allà l'any 20 abans de Crist. Els romans donaren unitat lingüística (el llatí) a tota la península, excepte en la seva part nordica central, on es va mantenir la parla basca. De totes maneres algunes paraules d'aquestes tribus primeres ens han pervingut a la llengua actual com llosa, bassa, tancar, (fixar, unir) (cerrar i fermer), etc.

Els germànics, bàrbars procedents de l'est del Rin i del nord del Danubi, conqueriren la Península en el segle V. Per tal de combatre les tribus invasores dels sueus, vàndals i alans, els romans s'aliaren amb un altre poble germànic, el dels visigots, que acabà fent-se amo i senyor de tot el país. ~~El primer rei Leovigild (568). Els visigots, però, adoptaren la llengua dels vençuts, encara que varen deixar com a testimoni una bona colla de paraules germàniques (germanismes), com: espia, elm, (cara tapada), sala, ric, guerra, brotar,...~~ Sobretot són abundants els noms propis de persona (antropònims,...): Albert (noble brillant), Ferran, Roderic, Robert (de fama brillant), Ricard (poderós i dur), Roger (de llança famosa), Enric (casa poderosa), Berenguer (llest per a la lluita) Bernat (fort com un ós), ...

Figura 14

Classe de Josep Calmet

-2-

El regne visigot no es pogué consolidar del tot, puix que a l'any 711 els àrabs, procedents de l'Àfrica, invadiren la Península pel Sud, conquesta que realitzaren en un breu període de set anys. Solament alguns nuclis cristians del nord, refugiats en els sistemes muntanyosos inaccessibles pirinencs, gosaren plantar cara, i amb el temps donarien lloc als primers regnes de la reconquesta. Aquesta tasca de reconquerir dels àrabs tota la península no acabà fins a la rendició de Granada vers l'any 1492, prop de vuit segles de permanència en el sòl hispànic.

Els àrabs eren posseïdors d'una cultura molt superior a la dels europeus, cosa que es tradueix en el llegat de milers d'arabismes, o sigui, paraules de procedència aràbiga, com: alcalde, agutzir, relat, al·fres, alfange, àlgebra, al·litrme, zero, xifra, arròs, alcova, carxofa, albergínia, tassa, tarifa, ...

Les aportacions en el nostre cabal lèxic de estrangerismes, neologismes, tecnicismes, barbarismes, cultismes, ... són avui dia bastant notables. Així de mots procedents del francès, gal·licismes tenim: coratge, joia, galop, covard, donzell, heretge, bastó, ganivet (canif), pinzell, cadastre, gabinet, xofer (no xòfer), etc. ...

Entre els anglicismes tenim: xec, club, iot, bistec, túnel, ...

Són italianismes: campió, sentinella, capritx, escopeta, embestir, ...

Són d'origen portuguès: melmelada, caramel, ostra, carambola, bus, ...

També tenim ~~americanismes~~ indigenismes americans, com patata, xocolata, xicra, huracà, xauxa, ...

Un capítol apart mereixen el gran nombre de barbarismes procedents del castellà o castellanismes. Col·locada la llengua castellana en una situació de prepotència sobre les altres llengües hispàniques, la recepció de tota mena de coneixements culturals a través d'un vehicle lingüístic diferent de la parla materna, ~~són~~ el factor que més ha contribuït a llevar al català la genuïtat de les seves formes expressives. No cal dir que un

Figura 15

Classe de Josep Calmet

-3-

bon nombre de paraules nostres -catalanisms- s'han introduït també en el castellà, com per exemple, paella, nao, anís, butifarra, seo, angüila, faena, grúa, banyolero, barraca, forastero, cartel, bahia, ciavel, capicúa, ...

Quant a la presència de castellanismes, per cap mica que us hagueu parat en la nostra fonètica us haureu adonat que el català no difereix mai en -ue. Així, on castellà deriva del bonum-bueno, dormio-duermo, ovum-huevo, ossum-hueso, ... nosaltres simplement diem bo, dorm, ou, os, ~~capic~~. Per tant quan se us escapa de dir: bueno, he perdut el puesto de treball, ja podeu estar segurs que heu ~~pat~~ un parell de barbarismes; us caldris haver dit: bé, he perdut el lloc de treball, ~~que~~ ... Observau, a més a més, la presència de luego i pues en la manera poc curiosa de dir de molta gent. La seva versió genuïna és diversa (explicar-ho).

D'altres barbarismes són comesos perquè no s'ha digerit prou bé l'esperit de la llengua. Així l'ús restrictiu del verb donar (explicar-ho) i sobretot la manera d'indicar l'obligació d'haver de fer o desfer alguna cosa (no algo) ~~caldría~~ considerar un atemptat lingüístic les expressions tenir que o tenir de (explicar-ho).

Llavors hi ha una altra mena de barbarismes que es cometem ~~perquè~~ és coherent o bé poc reflexiu. Si nosaltres tenim paper i no papel, per què, llavors, ~~tenim~~ tirem els papers a la papelera i no a la paperera? ... Així mateix, per què traïem les basures de casa i no el racó? ... Tractar les anomalies observades en els mots mobil i atmosfera.

Mireu, fins i tot, l'observació de certs fenòmens fonètics ens donen la pauta per a establir alguna norma ortogràfica. Si observem detingudament l'alternança de sons en els mots següents: tou-tova, nou-novetat, meu-meva, suau-suavitat, mou-moviment, cau-cavitat, ... podem establir la norma següent: la vocal "u" alterna amb la ve baixa en les paraules de la mateixa família. Si tenim esment que mots com vigilància i violència s'escriuen amb "c" perquè en llatí porten "ti", els derivats en -ança i en -ença ~~haurien d'estar~~ escrits amb "c", llavors podem establir que a una "c" davant "e", "i", alterna amb una "c" davant "a", "o", "u", en els derivats. Cal, però, que siguin derivats, no com pansa,

Figura 16

Classe de Josep Calmet

-4-

densa, dansa, defensa, ...

Un comportament especial és el dels prefixos davant els dígrafs "ss" i "rr". De prefixos n'hi ha que són de procedència grega: a- (ateu, acèfal, amoral, anormal, analfabet, ...), anti-, epi-, hemi-, hiper-, hipo-, peri-, tele-, ... N'hi ha d'altres que són d'origen llatí, com ante- (antediluviana, antepenúltima, ...), bi-, bis-, com- (con-), des-, ex-, extra-, im- (in-), intra-, multi-, pre-, circum-, ... Com diem, aquests prefixos ~~acabats~~ (els acabats en vocal) davant d'un mot començat en "r" o "s" no doblen aquesta consonant. Així: antiràbic, contrarevolució, asimètria, asèptic, ... I així podríem anar analitzant totes les normes ortogràfiques que us han estat impartides en aquest curs que esteu a punt de cloure. Sabeu que els noms acabats en -isme no porten dièresi. Per què, doncs, seisme i proïsme en porten? Quan nosaltres diem que tal mot o tal altre són excepcions de la regla, volem dir que tenen una justificació en un altre camp.

Diem en començar, que el nostre lèxic és bàsicament d'extracció llatina; volem dir que el llatí parlat per aquells homes d'armes que conquistaren la península i que romanitzaren tot el país, s'anà deformant fins a donar naixement, després d'unes transformacions més o menys remarcables, a les nostres paraules actuals. Vegem-ne alguns casos. Com el llatí era i és una llengua difícil (explicar-ho), aviat es perdé l'aptitud d'expressar-se correctament, que és tant com dir que el cas ablatiu és el principal ~~cas de la declinació~~ llatina que donà vida al nostre lèxic. Per exemple: de filius) filio es formà fill (filio)hijo; mentre que en català, potser més fidels a la forma llatina, obtinguérem gairebé directament fill. De mulier) muliere, sortí en castellà mulier)muller)mujer, i en català de manera immediata mulier)muller. De domina (senyora), passant per donna, donà en català dona, equivalent al concepte que en castellà s'expressa per mujer. Per tant, disposem en català del grup, senyora, dona, muller i esposa, contra el grup castellà, ~~senyora~~, mujer i esposa. Les diferències que s'estableixen, de caràcter semàntic, són ...

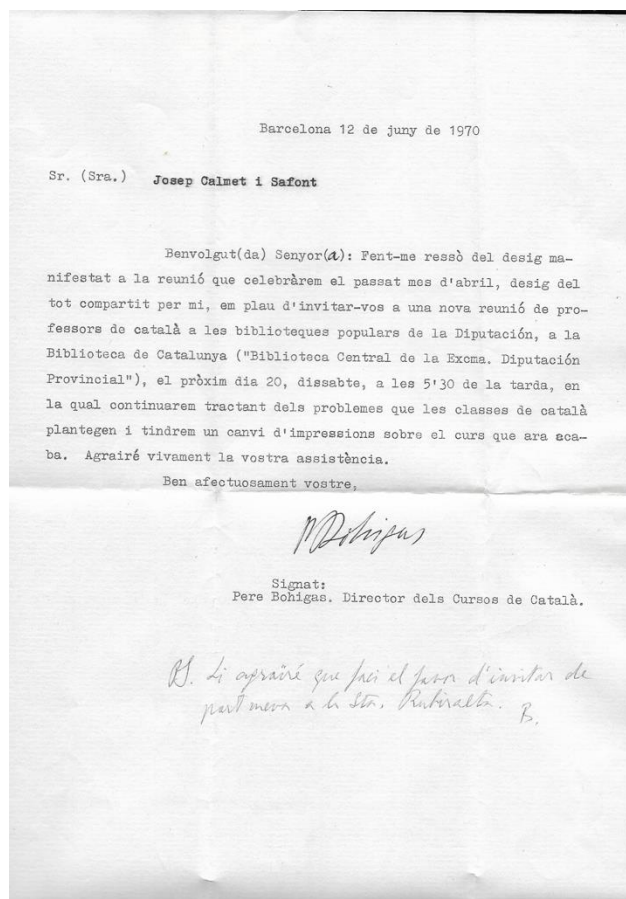
Figura 17

Classe de Josep Calmet

2.2.2 CURSETS DE L'ÒMNIUM CULTURAL I CURSETS DE LA DIPUTACIÓ

A part de ser el director i mestre de *l'Acadèmia Calmet*, Josep Calmet tal i com era, amant de la llengua catalana i de la seva tasca com a mestre, també va fer classes de català a l'Òmnium Cultural i els anomenats "Cursets de la Diputació".

En el moment que el règim franquista buscava una certa liberalització de la dictadura a partir de la dècada dels seixanta, es va aprovar fer uns cursos de català organitzats per a la Diputació de Barcelona.

El senyor Pere Boïga, director dels Cursos de Català de la Diputació, va elegir a Josep Calmet i Safont com a responsable de dur a terme aquests. El senyor Boïga es va posar en contacte amb Josep Calmet i li explicà la proposta que tenia per a ell, que va acceptar.

Els cursos de la Diputació de seguida van tenir molt èxit, arribant a ser 156 alumnes durant el primer any d'aquests. A les classes hi assistien alumnes d'edats molt diverses, des d'adolescents fins a gent gran.

Figura 18³³

Carta de Pere Boïgues a Josep Calmet

³³Figura 18: Carta del senyor Pere Boïgues a Josep Calmet Safont convidant-lo a una reunió que se celebraria a la Biblioteca de Catalunya.

Per a dur a terme els curssets de la Diputació, també es feien classes a través de correspondència. Aquest mètode, el qual el senyor Josep Maria n'explica el seu funcionament a la seva entrevista, es basava en un intercanvi de cartes entre professor i alumne. Primer de tot, els alumnes es compraven un llibre recomanat pel seu mestre. Aquest, a través de les cartes deia a l'alumne quins exercicis del llibre havia de fer, i un cop fets, s'havien d'enviar al professor perquè aquest els corregís. El professor li tornava resposta explicant on hi havien errors i explicant la causa d'aquests, i altre cop li deia quins exercicis havia de fer. Generalment aquest cursos tenien una durada d'un any, tot i que es podien arribar a allargar fins a dos anys, enviant cartes un cop cada mes.

Josep Calmet i Safont
Plaça de Pius i Palà, 1

Manresa, 19 de maig del 1962.

Distíngit alumne,

Benvingut sigueu a la llista dels que senten neguit per les coses nostres i en especial per l'idioma. Es de doldre que el vostre entusiasme-o, si més no, el vostre anheli-, no sigui compartit per més joves de la nostra terra. Tanmateix hem de reconèixer, a contracor, que la joventut d'avui prefereix les banalitats a les coses serioses. Per això ens complau moltíssim que hàgiu vingut a engrossir la llista dels nostres alumnes de català. Procurarem que aquest cursset us sigui ben profitós; si no reeixim, penseu que la nostra ciència no haurà estat al mateix nivell del nostre desig, que és el de conferir-vos una aptitud en el domini de la nostra llengua que potser no podríeu atènyer amb l'ajuda solament dels llibres. I ara passem a la feina.

- 1.- egoista = mot compost de ego + ista. Ista és, doncs, un sufix que no alteracions genèriques.
- 2.- pluges = davant e, i -com ja vau veure més endavant- hom escriu generalment g i no j.
- 3.- Girones = els noms propis poden fer-se comuns -usant el mot en sentit metafòric-, i llavors són susceptibles de tenir nombre gramatical.
- 4.- pentagrama = mot compost de penta + grama. Grama = línia, substantiu acabat en a.
- 5.- ciclista = vegeu l.
- 6.- panorama = mot compost de pan + orama. Orama = vista, substantiu acabat en a.
- 7.- ebenista = vegeu l.
- 8.- Edat = Fareu bé d'escriure aquest mot amb majúscula quan fa referència a una època històrica.
- 9.- dolços = Hi ha d'haver concordància amb el substantiu al qual es refereix.

I això és tot per aquesta vegada. En correccions successives procurarem donar-vos orientacions pràctiques. Per ara, només, sapigueu que l'ortografia de la vocal neutra en final de substantius es correspon amb la llengua castellana, salvant unes quantes excepcions, les principals de les quals trobareu en el text gramatical.

En espera d'una nous exercicis, adéu-sieu.

Calmet

Figura 19

Classes per correspondència. Carta de Josep Calmet a Josep Maria Pujol

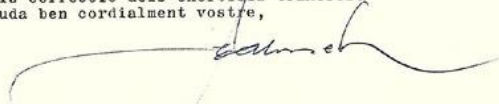
Josep Calmet i Safont
Plaça de Fius i Palà, 1

Distingit alumne,

M'ha complagut moltíssim de saber noves vostres, quan ja creia que potser us hauríem perdut. Lloat sigui Déu que ha permès que nosaltres anéssim errats.

Quant a les vostres suggerències, ni parlar-ne de si hi teniu o no hi teniu dret a la continuació del vostre curs. Ens honra moltíssim de poder comptar amb un alumne que ha demostrat tenir disposició, interès i voluntat per a l'estudi de la nostra llengua. Que no se'n parli més, doncs, i passem a la correcció dels exercicis tramesos.

Us saluda ben cordialment vostre,

a) Correccions als exercicis de la lliçó 17ª

e) El participi descooberta fa comprendre que ens referim a un acusatiu femení; doncs caldrà dir: Fa temps que els anglesos la hi (o els i) han descooberta.

a-2) Els predicatus indeterminats són generalment representats pronominalment per ho o per hi, segons convingui; només el verb fer-se reclama el pronom en. D'aquí que cal dir:

Ho semblava.

a-3) Ho era ben hè.

a-6) Se'n fa.- Normalment és el segon pronom el que sofreix l'elisió de la vocal.

a-7) Ja sé que la pedra ho és.

a-8) Ho sembla.

a-9) Així doncs el tortell que m'emporto ho és.

a-17) Els trinxeraires del barri els i havien robada.- Es tracta d'un acusatiu, i amés a més no s'admet mai la combinació de dos pronoms en o hi.

Nota (1).- La forma correcta és de seguida.

II-lustració 20

Classes per correspondència. Carta de Josep Calmet a Josep Maria Pujol

7 Seminari 10 d'Abril de 1964

S. Josep Calmet

La pau i la gràcia de Crist entre nosaltres.

Li arriba avui la nova última lliçó i amb ella el tancament del meu curs de català per correspondència. He necessitat dos anys, no pas un com estava previst; però el meu professor ha tingut la bondat de condescendir a aquest favor.

D'això i de tot el que m'ha ensenyat durant el curs: gràcies!

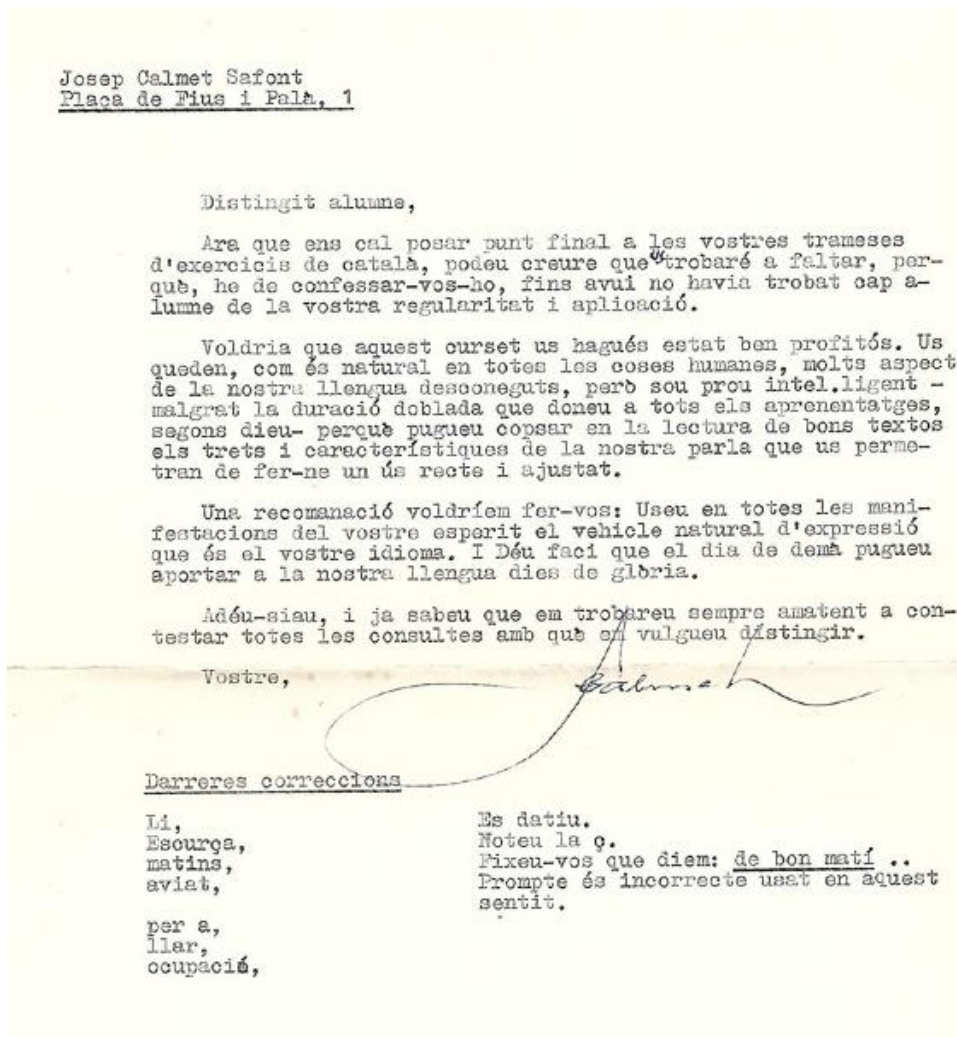
Quan no tingui altres intencions per pregar recordis d'aquest seu alumne que necessita el doble de temps (en totes les coses em passa igual) per fer els seus treballs. Pel meu cantó el recordaré, sempre agraït, davant el Senyor.

Gràcies!

Josep Maria Pujol

II-lustració 21

Classes per correspondència. Carta de Josep Maria Pujol a Josep Calmet

Il·lustració 22

Classes per correspondència. Carta de Josep Calmet a Josep Maria Pujol

En aquest seguit de cartes es pot comprovar el recorregut de les classes dels cursets per correspondència. En el primer document veiem que Josep Calmet dona la benvinguda a un nou alumne que s'ha apuntat en els cursets de català; en aquest cas és Josep Maria Pujol. A partir del segon document ja comencen les classes, on Josep apunta les correccions dels exercicis que Josep Maria li ha passat per carta. En l'últim document el Josep Calmet dona les gràcies al Josep Maria per la seva regularitat en les classes, que en el cas d'aquest alumne el curs no el va fer amb un any, sinó amb dos.

El tracte que tenia el Josep Calmet cap als seus alumnes sempre va ser afable i formal, tractant-los de *vostè*. Posava molta atenció a les correccions i sempre donava l'explicació dels errors que havien fet els alumnes en els exercicis.

Figura 23

Cursets de la Diputació. Font pròpia.

Figura 24

Cursets de la Diputació. Font pròpia

A diferència dels curset per la Diputació, que hi participava gent d'edats diverses, els cursos que Josep Calmet va fer a l'Òmnium, van ser per aquells adults que no havien tingut l'oportunitat d'aprendre català. L'objectiu era acostar la llengua catalana i fer-la reviure de nou. Les classes es feien a mateix local d' Òmnium a Manresa, i de fer aquests cursos se n'encarregaven diferents professors, que igual que el Josep Calmet sentien estima pel català i lluitaven perquè no es deixés mai de parlar.

Figura 25

Cursets Òmnium Cultural

Josep Calmet sentia una gran vocació per a l'ensenyament i tenia un gran coneixement del català. Els cursos de l' Òmnium, els cursets de la Diputació i les classes a l'acadèmia doncs, van ajuntar les seves dues grans passions; la part pedagògica i l'ensenyament d'una llengua que veia que mica en mica s'anava perdent.

Josep Calmet i la seva lluita pel català

Aquesta labor per ensenyar una llengua que patia una forta repressió, va tenir un gran reconeixement a Manresa, atorgant-li així dos premis: Premi Bages de Cultura, i la Medalla de Bronze de Manresa³⁴.

Josep Calmet va rebre el premi Bages de Cultura el 17 de juny de l'any 1983, atorgat per Òmnium Cultural, mitjançant el qual es reconeixia la feina que havia fet el senyor Calmet en la restauració plena del català.

El dia 10 de desembre del 1993, també li fou concedida la Medalla de Bronze de la ciutat de Manresa.

Figura 26³⁵

Entrega de la Medalla de Bronze a Josep Calmet

Figura 27³⁶

Entrega de la Medalla de Bronze a Josep Calmet

³⁴ Annexos I i II.

³⁵ Figura 26. Entrega de la Medalla de Bronze a Josep Calmet. Font pròpia.

³⁶ Figura 27. Entrega de la Medalla de Bronze a Josep Calmet. Font pròpia.

2.2.3. “MÚTUA MANRESANA DE PREVISIÓN SOCIAL” I ALTHAIA

Josep Calmet i Safont, a banda de mestre i gran defensor de la llengua catalana, va estar fortament relacionat amb el moviment Mutualista i sanitari català.

El novembre de l'any 1933, es va reconèixer oficialment la “Mútua Manresana de seguros Sociales” o Mútua Patronal, i va ser l'any 1964 quan Josep Calmet s'incorporà com a secretari administrador. Al mateix any, en Josep agafà la Direcció General de la Mútua Manresana”, que amb els anys esdevindria la Mútua Intercomarcal. És en aquest càrrec que Josep desenvoluparà una llarga trajectòria en el món mutual.

La mútua de Previsión Social era una mútua encarregada de preveure uns subsidis per cas de malaltia, accident, risc quirúrgic, etc. L'objectiu era oferir la protecció de qualsevol persona en els risc contractats.

Una mútua està constituïda amb uns principis, que són la solidaritat i l'ajuda mútua. Les persones s'uneixen voluntàriament per a tenir accés als serveis que ofereix la mútua.

Els mutualistes, són tots aquells qui són socis de la mútua, per tant contribueixen en el finançament de la institució amb una quota social. Amb les quotes dels mutualistes, la institució acumula un capital, i així pot prestar els seus serveis als socis adherits a la mútua³⁷. Els serveis que ofereixen les mútues són assegurances i la previsió de malalties, plans de jubilació, cobreixen els accidents laborals i col·laboren amb la Seguretat Social.

Eren moments de creixement en el món mutualista i en Josep Calmet agafà les regnes d'una entitat que ja aleshores donava protecció a 1.452 treballadors. Amb el pas dels anys i acompanyat d'uns presidents i juntes directives que sempre li van fer costat i tenien molta confiança en ell, aconsegueix fer créixer el nombre de mutualistes de l'entitat Manresana fins a un punt que a finals dels anys seixanta començaments dels setanta els planteja la creació del seu propi Centre Hospitalari.

Així doncs, l'any 1968 i sota la presidència del Sr. Simeó Ubach, destacat empresari Manresà, i amb la direcció de Josep Calmet es començà la construcció del Centre Hospitalari de

³⁷ Extret de: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Mutualitat>.

Manresa, que a dia d'avui forma part d'Althaia, xarxa assistencial Universitària de Manresa. Sens dubte era un projecte molt ambiciós per a l'entitat i per les persones que la dirigien. El Centre va ser obert al públic el dia 1 d'abril de 1971.

Cal dir que Josep Calmet malgrat la responsabilitat i dificultats que comportava l'exercici del seu càrrec, durant tots aquests anys va seguir exercint la seva gran passió que era la de l'ensenyament del Català. Certament continuaven sent uns anys convulsos a nivell polític, ja que continuava governant amb mà de ferro Francisco Franco i per tant la prohibició de l'ensenyament de la llengua catalana.

A la dècada dels setanta i concretament amb la mort del dictador, s'inicià una època de transició democràtica però amb una gran incertesa de futur a tots nivells.

És en aquests anys setanta que el centre Hospitalari no sense entrebancs, va anar agafant forma. Es va construir amb diferents fases i en Josep Calmet va fer front a moltes adversitats, però de manera significativa la econòmica. En aquest moment es crea una Junta Rectora que ha d'impulsar la culminació del projecte i es nomena al Sr. Antoni Macià i Colillas, gendre del Sr. Calmet, gerent del Centre Hospitalari. Amb la contribució del Sr. Calmet, el Sr. Macià i un grup d'empresaris Manresans dels que en destaquen els Srs. Simeó Ubach, Josep Sauret, Manel Pujol, Jaume Francitorra i Fermí Puigdemí, es tirà endavant definitivament el projecte del Centre Hospitalari de Manresa i es posà en marxa amb dues plantes de les cinc projectades que s'acabaren en els anys següents.

En Josep Calmet doncs, va contribuir de manera ferma i decidida al creixement de la "Mútua Manresana de Seguros Sociales" i també a la creació de la "Mútua Manresana de Previsió social" actualment "Mútuacat", el desembre de l'any 1969 a fi de donar cobertura als empresaris. A l'any 1975 es traspasà la titularitat del centre Hospitalari a la Mútua de Previsió i es començà a donar cobertura assistencial no només als treballadors associats, sinó a tota la població.

L'any 1976, arriba el moment de la jubilació de Josep Calmet Safont i dona pas al seu fill Josep Calmet Graell en la direcció de la Mútua. El Sr. Calmet deixa una forta empremta i uns valors que acompanyaran a aquestes entitats en el seu futur i fins i tot ell mateix donava classes de català al finalitzar la jornada als seus treballadors que degut al creixement de l'entitat, cada cop eren més.

Així doncs, son 30 anys de la seva vida dedicats al Mutualisme i a la Sanitat catalana sense oblidar en cap moment la seva gran vocació, la de mestre.

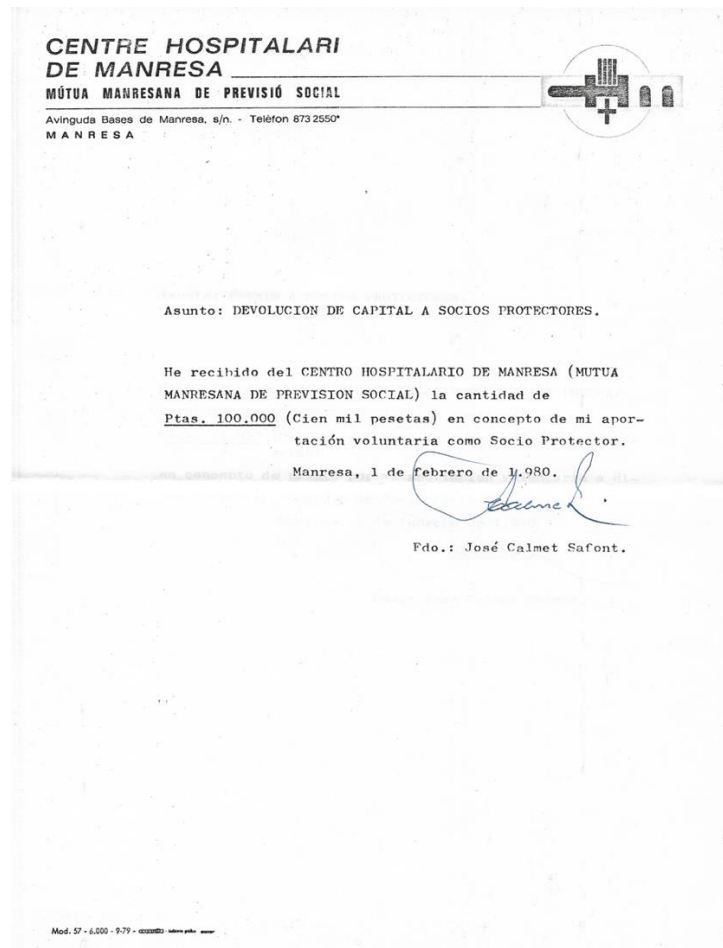

Figura 28³⁸
Carta als Socis Protectors del Centre Hospitalari

³⁸ Figura 28. Carta als Socis Protectors del Centre Hospitalari. Font pròpia.

ENTREVISTES

L'educació i la defensa de la llengua catalana, van ser les grans passions de Josep Calmet, així doncs va contribuir defensant la seva llengua fent classes de català a l'Acadèmia Calmet, a Òmnium Cultural i cursets per la Diputació. Per tal d'explicar com era la figura de Josep Calmet a les classes de català i quines dificultats hi havia per tal de fer aquestes he realitzat dues entrevistes a dues persones que van estar connectades amb Josep Calmet des de punts diferents. Un dels entrevistats és Josep Camprubí, que fou mestre company del senyor Calmet. I Josep Maria Pujol, el segon entrevistat, fou un alumne del Josep.

Així doncs, per a poder encaixar les peces de la tasca pedagògica de Josep Calmet, les entrevistes a un professor i a un alumne aporten aquell informació per entendre la tasca en l'ensenyament del català de Josep Calmet i Safont.

1. Entrevista a Josep Camprubí

-Quin ha sigut el seu recorregut dins l'Òmnium Cultural?

-Si anem al màxim endarrere possible, a la Manresa dels anys 50-55 del segle passat, casi bé totes les organitzacions que acollien gent eren de base catòlica, hi havia les congregacions de les Mariana que tenien molta influència. Jo vaig néixer al barri de les Codines hi havia una influència molt gran de la Cova, que hi havia la congregació de les Marianes. El director d'aqueta congregació era el Pare Ferran Torra. Els més joves, anàvem a missa a les 9 del matí, hi a cada missa es llegia l'evangeli. Un dia, el pare Torra ens va cridar als més jovenets i ens va preguntar qui sabia llegir en català. Hi només en vam sortir dos; el Lluís Caldaré i jo. El mossèn ens va dir que nosaltres dos llegiríem l'evangeli cada missa (sempre llegíem el mateix l'evangeli). Tan el Lluís com a mi, llegir l'evangeli ens va ajudar a no tenir por de parlar davant d'una colla de gent. Això ho vam estar fent durant quasi 3 anys. Ens vam fer una mica més grans i vam deixar la congregació i vam muntar un grup d'escoltes a la parròquia de la Seu. Aquell coneixement de llegir el català que derivava de casa nostra es va convertir en el costum de llegir llibre. A casa hi teníem 150 llibres, una cosa insòlita, ja que la meua família era més aviat modesta (el meu pare treballava de vetaire). Això em va ajudar a agafar l'hàbit de llegir.

Hi va haver un segon fet que ens va acabar de decantar cap el català. Una persona de Manresa, que també estava vinculada amb les congregacions Marianes un dia ens va agafar i ens va dir: *“vosaltres hauríeu de fer un curs de català per correspondència, però si ho feu us*

heu de comprometre a ensenyar, a fer classes de continuació, de la manera que vulgueu i que es pugui". Fer classes de català en aquell moment estava prohibit, però el Lluís Caldaré i jo ens vam animar. Et puc datar l'any exacte per una circumstància que hi va haver. Aquests cursos dels quals ens va parlar aquest home, estaven muntats d'una manera una mica insòlita. Teníem una adreça d'una persona de Barcelona i li vam escriure dient que volíem fer els cursos de català. Ell ens va respondre dient: "jo us enviaré uns exercicis per fer i us recomanaré uns llibres per estudiar. Haureu de fer aquests exercicis fets i me'ls torneu per correu. A mi no em coneixereu, tot el curs serà per correspondència. " Ho fèiem així perquè com que en aquell moment això que estàvem fent estava prohibit, era la manera que quedés en l'anonimat. Vam acceptar i vam fer tot un curs sencer. Un dia ens va dir que baixéssim a Barcelona perquè faríem un examen. L'examen l'havíem de fer al local de l'Òmnium cultural que s'acabava d'obrir, això era el 1963. El mateix any que es va obrir, hi va haver la primera clausura governativa d'Òmnium, hi els nostres exàmens van quedar tancats allà dins. Ens va tornar a escriure aquest professor que teníem i ens va explicar el què havia passat. Ens va dir que ens hauríem de tornar a examinar. Ens va dir el dia que hauríem de baixar a Barcelona per tornar a fer l'examen i ens va donar unes indicacions. Ens va dir : "Quan hageu arribat a Barcelona espereu-vos a l'estació de tren que baixa de Manresa. Veureu una persona que porta un diari sota cada braç". Efectivament, el dia de l'examen, quan havíem arribat a Barcelona vam veure aquesta persona i ens hi vam acostar dient que érem els nois que havíem de fer l'examen. Llavors ens va portar al lloc on es farien els exàmens, ja no podia ser Òmnium cultural perquè estava tancat, sinó que els vam fer en un convent de monges de clausura situat a la part alta de Barcelona. Vam tornar a fer l'examen i vam aprovar. Llavors aquell compromís que havíem acceptat de fer classes de català va ser vigent. Com que ens movíem a l'entorn de l'escoltisme, això ens proporcionava contactes amb molta gent jove, de 15,16 i 17 anys. D'aquí van començar a sortir els primers grups de gent interessada en anar a cursos de català. En aquest moment encara no havia tingut cap contacte amb en Josep Calmet. El contacte amb ell va venir a través del pare d'un dels nens que anava a l'agrupament d'escoltes. Aquest home era el Josep Maria Alegre, propietari d'una fàbrica de Manresa, que tenia relació amb diverses persones de Manresa interessades pel tema de català. Ell va entrar en contacte amb els antics professors de la Generalitat de l'època Republicana que encara eren vius; un d'ells era en Josep Calmet. Aquest antics professors, cada dues setmanes feien reunions en un local del *Linguacub*, que era un club d'idiomes. Era l'únic lloc de Manresa que feien classes d'anglès, francès, alemany i també català, tot i que no podia ser públic. Allà s'hi reunien aquests antics professors de la Generalitat, i en Lluís Caldaré i jo vam anar a parar allà (érem els més xicarrons). Això ens va servir molt per establir contactes i per veure que no érem els

únics que feien el què podíem per ensenyar català, sinó que hi havia una generació anterior a la nostra, que lluitava per ensenyar el català. Ells, fins aquell moment, sempre havien hagut de fer les classes de manera clandestina. Nosaltres ens vam començar a atrevir a fer-ho, perquè a través de l'escoltisme, vam començar a fer classes als nens i no havíem de fer publicitat. Per tant vam començar a fer unes petites classes amb grupets petits i vam començar a fer uns cursets que els hi vam dir "Els cursets de setembre". Aprofitàvem a principis de setembre, que els nens encara no havien començat a anar a escola per fer-los, i fèiem les classes al *Linguacub*. Recordo, que justament, ho vam explicar en aquesta reunió dels professors de la Generalitat, i els hi vam dir que volíem fer uns cursos que duressin tres setmanes. De seguis el Josep Calmet va dir: "Impossible! Tres setmanes? Què voleu fer amb tres setmanes?". I li vam dir que no només ho volíem fer tres setmanes, sinó que només faríem el curset els dilluns, dimecres i divendres. Ens va dir que això no podia ser, però nosaltres li vam explicar que no volíem ensenyar català de forma completa simplement volem fer veure que el català es pot aprendre i no és difícil. Al final ho vam poder fer, i aquest "Cursos de setembre", van durar almenys dotze o quinze anys. Estaven enfocats sobre tot a gent molt jove, i van anar molt bé. De seguida vam començar-hi a introduir temes que no eren estrictament d'idioma. Vam afegir les "Sessions de coneixement de Catalunya", que era història bàsica de Catalunya. Aquestes classes només ocupaven una sola sessió, però és que la gent no sabia res de res de la història de Catalunya. L'any 1972, quan es va crear la delegació a Manresa d'Òmnium cultural, ens hi vam afegir. Molta gent no només de Manresa, sinó de tota la comarca del Bages, es van apuntar a les classes de català de l'Òmnium. Recordo que el primer curset que vaig fer fora de Manresa, va ser a Olesa de Montserrat. Hi anava dos dies a la setmana; agafava el tren, feia la classe, i me'n tornava cap a casa. Fer classes de català era tan complicat que un dia, a l'escola (els cursets eren per adults), els responsables de l'escola van venir tot esverats i em van dir: " Josep, avui la classe serà una mica més complicada perquè tenim una inspecció aquí a l'escola". Els hi vaig preguntar si hauríem de suspendre la classe, però ells em van fer una altra proposta. Si jo ho veia viable, hauria de fer veure que estava fent una classe de geografia, i així ho vam fer. Vam col·locar uns mapes a la classe i no vaig puntar res a la pissarra, perquè en qualsevol moment podia entrar l'inspector. A mitja classe de cop van entrar unes quantes persones, i de cop vaig començar a parlar sobre temes de geografia. Això simplement és una anècdota i no va passar res més, però serveix per mostrar quin ambient de repressió del català hi havia encara en aquell moment.

A mida que òmnium com a entitat es va anar consolidant i la situació política, tot i que el Franco encara era viu, va anar una mica cap a millor i no hi havia tanta por, des d'Òmnium

vam anar augmentant els cursets de català. Fins al punt que ens vam atrevir a fer cursos de professorat de català. El mateix que vaig fer jo, però fent classes presencials i no pas per correspondència per por a patir represàlies. Mentrestant, des d'Òmnium ens vam posar en contacte amb els professors de català de la república que encara eren vius. Gràcies a això vam poder començar a fer cursos fora de Manresa i vam poder donar empenta al català. Les classes de la nostra llengua finalment es van normalitzar a partir de l'any 1975, quan es va morir el general Franco i la situació política va anar canviant.

Amb el Josep Calmet recordo que vam fer classes junts; ell ensenyava una part i jo una altra. Fèiem aquesta classe en l'associació d'antics alumnes de la Salle, i recordo que jo tenia molta por perquè el Josep Calmet en sabia molt de català, i jo sempre li deia que al final de la classe em digués si havia fet alguna cosa malament. Aquest és l'únic curs conjunt que vam fer.

-Què representava Òmnium Cultural durant aquests anys de repressió?

-Òmnium representava l'aixopluc que podíem tenir per parlar el català, tot i que els primers anys d'Òmnium encara s'havia d'anar amb molt de compte. Hi va haver una clausura governativa i durant un any i mig va estar tancat. Jo vaig ser president d'Òmnium, però els anys que vaig ser-ho ja no hi havia problemes legals.

-Quins anys van ser els de més expansió de les classes de català?

-Els anys de més expansió de les classes van ser a partir del 1972, ja que fer classes de català es va normalitzar i era una absoluta novetat. Després la situació del català va començar a canviar radicalment, quan en les escoles es va començar a parlar català i a fer classes en català. Amb aquesta major expansió de la llengua, a Òmnium va arribar un moment que només fèiem classes per a nivells superiors

-Per tant entenc que es va despertar un interès per part de la població per aprendre català.

-Sí, hi havia molt interès perquè des de l'any 1939 no hi havia hagut absolutament res relacionat amb el català, al contrari s'havia intentat suprimir tot allò que hi tingués a veure.

-Hi ha haver una relació més enllà de compartir classes amb en Josep Calmet?

-Amb en Josep vam compartir aquestes classes i les reunions que fèiem amb els professors de català. Aquestes reunions al Lluís Caldaré i a mi, que érem joves, ens resultaven molt interessants perquè representava el contacte amb tota una generació que tenia un gran nivell cultural i gràcies a reunir-nos vaig anar mantenint el contacte amb el Josep durant molt de temps.

-Com era el Josep Calmet com a mestre? Com feia les classes?

Ell era una persona que tenia la formació de feia molts anys, per tant estava acostumat a fer classes d'un caràcter més explicatiu i no tan d'explicació i pràctica a la mateixa classe. Ell era una personalitat que coneixia molt bé el tema i en feia gairebé una conferència del tema. Jo en els meus alumnes sempre els hi deia que si alguna cosa que explicava no els hi quedava prou clara m'ho preguntessin. En canvi el Josep Calmet això no ho feia. Ell en sabia tant, i a més explicava molt bé, que feia les classes amb un caràcter quasi bé catedràtic.

-El Josep Calmet li havia parlat mai de l'Acadèmia Calmet?

-No, ell mai me'n va parlar. Jo de l'Acadèmia Calmet sí que n'havia sentit a parlar, perquè a Manresa havia tingut molt de renom, però jo personalment no hi vaig anar mai.

-Pensa que el Josep Calmet havia deixat “empremta” a la ciutat?

-Entre la gent que el coneixia per descomptat que ens va deixar empremta. Ell era la persona que mai tenia dubtes, sempre tenia una resposta. De les persones que assistíem a les reunions de professors de català, quan algú tenia algun dubte li dèiem: “ Senyor Calmet! Què et sembla això?”. Nosaltres admiràvem els coneixements del Josep Calmet, en llengua era un monument, i recordo que a vegades no gosàvem fer segons quines preguntes.

-Quins són els anys on es va notar més la repressió del català?

-La repressió es notava quan un es fixava en una sèrie de detalls. Per exemple no hi havia res escrit en català, els noms dels carrers eren en castellà igual que els rètols de les botigues, l'escola era absolutament en castellà i els actes públics on sortís algú parlant català eren escassos o gairebé inexistents. Jo vaig néixer l'any 1943, i quan jo em vaig començar a fixar en aquestes coses tenia 12 anys. Per tant això era la normalitat absoluta i no cridava l'atenció; el què cridava l'atenció era trobar un rètol en català. Sobre tot pels més joves, no parlar català no ho vèiem com una cosa insòlita, en canvi pels de la generació del Josep Calmet no era la normalitat. El primer cop que vaig sentir parlar català en un acte públic a ser en un acte religiós quan l'escolania va cantar. Quan jo anava a l'escola i sortíem al pati, curiosament tots els nens

parlàvem català, encara que a les classes parléssim castellà i encara no hi havia hagut la gran immigració Andalusina dels anys 50 i 60. Ara en l'actualitat, tenim un problema perquè als patis de l'escola hi ha un gran percentatge de gent que parla castellà.

CONCLUSIONS EXTRETES DE L'ENTREVISTA A JOSEP CAMPRUBÍ

Després de l'entrevista al senyor Josep Camprubí, vaig poder conèixer la tasca feta d'Òmnium Cultural per la defensa del català i de la què en Josep Calmet hi participà activament. En destaco la dificultat que tenien aleshores per dur a terme aquesta tasca, però també noto que malgrat els entrebancs i havia un gran interès de la població per aprendre la llengua.

No puc evitar comparar la situació general d'aquells anys amb la què es viu ara i veig que la gran diferència radica en què en aquells anys les persones de seguida que podien parlar la llengua, ni que fos d'amagat i sota risc de ésser castigats, però realment hi havia molt d'interès per parlar-la i aprendre-la. Crec que van ser uns anys en els que es va avançar molt en aquest aspecte i ara és com si haguem retrocedit a èpoques pretèrites. És cert que socialment també és molt diferent una època que una altra.

Pel que fa respecte a la figura d'en Josep Calmet, tinc la certesa que era considerat per a molts dels que donaven classes de català com un referent en la matèria...com si fos un "mestre de mestres" en el sentit que davant de dubtes que podien tenir s'havia de preguntar al Sr. Calmet, que era ell el referent i el mestratge en l'art de l'ensenyament. A l'entrevista Josep Camprubí diu amb paraules textuais:

"Nosaltres admiràvem els coneixements del Josep Calmet, en llengua era un monument, i recordo que a vegades no gosàvem fer segons quines preguntes".

Pel que fa al model d'ensenyament l'hem pogut conèixer gràcies al testimoni del senyor Camprubí, que explica que el senyor Calmet no feia una classes pràctica, sinó més aviat discursiva. Ell es preparava el tema que explicaria a la classe i redactava tot el què volia transmetre a màquina. Un cop començava la classe explicava tot allò que s'havia preparat, però ho explicava amb tanta passió que tenia la capacitat que els alumnes prestessin sempre atenció a les seves lliçons. Encara que les seves classes fossin d'un estil més catedràtic, la

seva dedicació amb l'ensenyament i la passió per la llengua catalana, aconseguien transmetre el coneixement que volia que els hi arribés als seus alumnes.

2. ENTREVISTA A JOSEP MARIA PUJOL

-Vostè és un antic alumne del Josep Calmet?

-Sí, vaig ser alumne seu i vaig fer cursets per correspondència. Tinc una carpeta on hi guardo totes les cartes que ens vam envair, que en total són 24. Les classes les vaig fer durant l'any 1962- 1963. En aquell moment evidentment no hi havia correu electrònic, i jo em vaig apuntar en els cursets de l'Òmnium cultural a Barcelona. Des d'allà em van dir que m'havien destinat un professor de Manresa que era el Josep Calmet . Aleshores li vaig escriure una carta explicant-li que m'havien donat la seva adreça i que seria el seu nou alumne. La veritat és que des de la primera carta que el Josep Calmet em va enviar, vaig pensar que era una persona molt afable i entregada als alumnes.

-Com funcionaven els cursets per correspondència?

-Jo tenia un llibre de català que es deia "*Cigne*" i ell, per carta em deia quins exercicis havia de fer. Jo els feia i els hi enviava. Quan el Josep rebia la carta, corregia els meus exercicis i hem tornava resposta fent un comentari breu explicant si havia millorat i amb què havia d'anar amb compte. Després escrivia totes les correccions dels exercicis i les faltes que tenia. Sempre m'explicava el motiu de les meves errades. En total tinc 24 cartes, perquè ens enviàvem una carta per mes, i jo vaig fer el curset amb dos anys.

-La teoria del temari també te l'explicava o vostè se l'havia d'estudiar del llibre?

La teoria sempre l'estudiava del llibre que es deia "*Cigne*". En aquest llibre hi havia la lliçó i allà hi havia els exercicis que havia de fer. Sempre vam seguir l'estructura del temari d'aquest llibre.

-Va arribar a conèixer al Josep Calmet?

Mai. Sempre m'ha quedat aquella espina clavada de no haver-lo pogut conèixer personalment. No vaig tenir mai l'ocasió de poder parlar amb ell cara a cara, l'únic contacte que vam tenir va ser a través de cartes. La veritat és que recordo que les cartes del Josep Calmet eren molt boniques; sabia escriure molt bé. Em tractava amb molt de respecte i sempre escrivia amb

molta elegància, jo només tenia 20 anys i ell em tractava de vós. Et puc dir que soc un antic alumne del teu besavi amb molt d'honor i molt content.

-Perquè va decidir fer aquest curset?

-Jo, després del curset amb en Josep Calmet, vaig decidir anar a l'Òmnium cultural de Barcelona a uns exàmens que convocaven per poder tenir el títol de professor de català. Vam fer uns exàmens, encara de manera clandestina, i els vaig aprovar. El treball que em va fer el teu besavi, durant tota la meua vida m'ha servit moltíssim, ja que he pogut fer classes de català a diferents llocs.

CONCLUSIONS EXTRETES DE L'ENTREVISTA A JOSEP MARIA PUJOL

Hi ha dos aspectes que m'han cridat molt l'atenció d'aquesta entrevista. El primer punt és el fet que a principis dels anys seixanta es fessin cursos de català per correspondència amb el que comportava això. Enviar i rebre cartes amb comentaris i exercici corregits, i segurament amb no molta rapidesa, però malgrat tot es veu que eren cursos ben aprofitats i la prova està en què temps més tard el propi Mn Josep M va poder aprovar els exàmens per fer de mestra ell mateix.

En segon punt i per a mi el és significatiu, és el fet que posa de ralleu Mn Pujol en el tracte exquisit que dispensava el Sr. Calmet als seus alumnes fet que encara recorda tot i haver passat tants anys. Realment sobta que malgrat ser uns cursos a distància, aquests puguin deixar una empremta tant forta en una persona.

CONCLUSIONS

Quan vaig triar fer aquest tema pel meu treball de recerca el meu objectiu inicial era explicar i només centrar-me amb l'acadèmia Calmet, però quan vaig fer una recopilació de la informació que tenia, el meu objectiu va canviar i va ser un altre. Amb aquest treball pretenia explicar i conèixer la vida del Josep Calmet i fer un treball de caràcter biogràfic, d'algú qui va lluitar per la seva llengua i va deixar empremta a la ciutat de Manresa.

Els objectius marcats a l'inici, s'han anat responent a mida que anava construint el treball i escrivint la història de l'avi Calmet.

Contextualitzar els antecedents històrics, què era el franquisme i què va suposar la post guerra per la societat (sobre tot la catalana), ha servit per donar una visió global de la situació i entendre en quina societat vivia Josep Calmet.

Per a poder dur a terme la part biogràfica de Josep Calmet, la informació extreta a sigut a través de document originals del propi Josep. Això en alguns moments ha suposat alguna limitació a l'hora de disposar de suficient informació i d'escollir-ne la correcta. Les seves cartes i els seus documents guardats han sigut la principal ajuda que he tingut a l'hora de poder escriure la seva història.

Per a poder encaixar totes les peces de la vida de Josep Calmet, els aspectes més biogràfics els he extret amb l'aportació d'informació de familiars. La informació al voltant de l'acadèmia, el centre hospitalari i la Mútua també l'he poguda preguntar al cercle familiar més proper com és el meu pare. Els documents del meu besavi també sigut de gran importància per a poder enllaçar la història.

Poder entrevistar a un company de feina del Josep Calmet i un ex-alumne, ha servit per conèixer com era l'educació en l'època franquista i quines eren les dificultats. Així que uns dels meus objectius que tenia marcats l'he pogut explicar gràcies a les entrevistes fetes, que van explicar de primera mà quina era la situació en l'àmbit acadèmic. Durant els primers anys de la dictadura hi va haver un nivell de repressió més alt, fet que va obligar que molts mestres fessin les seves classes clandestinament. Gràcies als entrevistats també es pot conèixer quin era el funcionament dels "cursets per correspondència". Aquest mètode de classe ajudà aquells qui volien ensenyar català a fer-ho de manera anònima perquè no fossin descoberts. A l'època que hi va haver una certa liberalització, els curset per correspondència van servir per apropar el català a aquells qui no tinguessin l'oportunitat d'anar a una acadèmia.

Al fer aquest treball m'he n'he adonat d'una certa similitud pel què fa a la situació de la llengua catalana de l'època post franquista amb l'actual. Actualment no està prohibit parlar català, i et pots expressar lliurement amb aqueta llengua, però cada vegada més, un gran percentatge de persones no parlen el català i fan servir el castellà com a llengua principal, sobre tot en les zones de l'àrea metropolitana de Barcelona. Actualment el català, és una llengua que està en davallada, i això recorda a l'època franquista, quan el català era una llengua que estava en perill de ser oblidada. Això però obriria pas a fer un altre treball de recerca que estudiés la situació del català durant l'època franquista amb l'època actual.

Per tant la realització d'aquest treball m'ha ajudat a conèixer i apropar-me a algú que mai vaig conèixer personalment i la família en parlava amb molt d'orgull; l'avi Calmet.

Fer aquest treball també ha sigut una manera d'homenatjar el meu besavi Josep Calmet. He pogut conèixer la seva vida i curiositats d'aquesta, hi he tingut l'oportunitat d'aprofundir en quines van ser les seves tasques com a defensor de la llengua catalana i l'empremta que va deixar a Manresa.

BIBLIOGRAFIA

Corbera, M. M. (2006). *Història del franquisme a Catalunya*. Alianza Editorial.

Cortazar, D. F. G. (2009). *El franquismo/ Franco's Regime: 1939–1975*. Anaya.

Molinero, C., & Ysàs, P. (1999). *Catalunya durant el franquisme*. Alianza Editorial.

Risques, G. G. M. (2016). *HB (HISTORIA) BATXILLERAT AULA 3D* (1.ª ed.). Editorial Vicens Vives.

WEBGRAFIA

Azpeitia 1936–1945. (2016). amarauna.org. <http://amarauna.org/azpeitia/36-45/?h=es&a=4.2>.

Ca la Buresa. (2017). [Fotografia]. santasusana.com.

<https://www.santasusana.com/ca/corredoria/historia/>

Construcció, trasllats i obertura d'escoles | Franquisme. (s. f.). www1.memoria.cat.

<http://www1.memoria.cat/franquisme/content/construccio-trasllats-i-obertura-descoles>

Cpnl, L. N. L. P. C. A.-. (2019). *L'endreça de Fabra | Publicacions del CNL*. Consorci per a la

Normalització Lingüística - CPNL. <https://www.cpnl.cat/publicacions/1260/lendrec-a-de-fabra>

EL FRANQUISME (1939–1975). (1998). Buxaweb.

<http://www.buxaweb.com/historia/temes/escat/franquisme.htm>

J. (2015, 19 julio). *CATECISMO PATRIOTICO ESPA'OL 1939*. vdocuments.site.

<https://vdocuments.site/catecismo-patriotico-espanol-1939.html>

Jimenez, P. (2009). *La censura durante el franquismo*. cvc.cervantes.es.

https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/boletin_17_10_77/boletin_17_10_77_03.pdf

Kennisgeving voor omleiding. (2015). Wikiwand.

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.wikiwand.com%2Fes%2FFalange_Espa%25C3%25B1ola_de_las_JONS&psig=AOvVaw3c2Zs72uEc8WzV1Ei7OGkr&us

[t=1628155689022000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCPD_meWGl_ICFQAAAAAdAAAAABAD](https://www.google.com/search?imgres=imgres&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCPD_meWGl_ICFQAAAAAdAAAAABAD)

S. (2020, 18 abril). *Guerra Civil Española*. Características. <https://www.caracteristicas.co/guerra-civil-espanola/>

Saranga, S. (2020). *Les característiques del franquisme*. Junior Report. <https://junior-report.media/quines-eren-les-caracteristiques-del-franquisme/>

[Tribunal especial para la represión de la masonería y el comunismo]. (2014). *descubriolahistoria.es*. <https://descubriolahistoria.es/wp-content/uploads/2017/07/File0004.jpg>

Wikipedia contributors. (2021a, junio 21). *Mutualitat*. Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Mutualitat>

Wikipedia contributors. (2021b, junio 27). *Federació Anarquista Ibèrica*. Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. https://ca.wikipedia.org/wiki/Federaci%C3%B3_Anarquista_Ib%C3%A8rica

ANNEXOS

ANNEX I

Actualment presenten l'obra "El Bon Policia", en homenatge al polifacètic Santiago Rusiñol, i tres monòlegs: "La minyona suïcida", "La primera carta" i "L'escudellomero", del mateix autor.

El bon policia és una farsa, una comèdia de caràcter lleuger i divertit que al final acaba bé. L'obra és plena de situacions còmiques provocades per un pare pedas, un bon home que per donar menjar a les seves criatures ha de triar l'ofici de policia. L'acció succeeix en una botiga de sabater en un pis modest d'un conspirador i en una dependència d'una comissaria de policia. L'època és el 1910.

Actors: Joan Palou
Lol Lizeran
Carles Oliva
Dolors Canals
Ramon Tetas
Francesc Albiol

Escenografia: Antoni Bueso i Roser Caritx
Direcció: Joan Castellà

27

PREGÓ DE LA FESTA MAJOR

A càrrec de: Josep Mª Calmet i Safont
12 hores *Lloc: Saló de Sessions de l'Ajuntament*
Organitza: Comissió de Festes

Josep Calmet i Safont va néixer el 18 de març de 1908 a Balsarenys. Des de molt petit mostrà una gran afeció per la literatura catalana i pels problemes derivats de la nostra llengua.

El Sr. Dalmau el crida per fer-se càrrec del Liceu Dalmau de la nostra ciutat, que desenvolupa la seva tasca fins la Guerra Civil. Un cop finalitzada la Guerra, un dels períodes més tristos de la seva vida, es torna a fer càrrec del Liceu Dalmau, sota el nom d'Acadèmia Calmet, on impartí assignatures de caire tècnic.

Posteriorment, simultaneja la secretaria de la Mútua Manresana amb l'Acadèmia, però finalment es decideix per l'Administració de la Mútua. Des d'allí proposa la creació de Serveis Assistencials propis. Calmet i Safont també fou l'iniciador del Centre de Traumatologia d'una Mútua Manresana de Previsió Social. La construcció d'una residència d'avis, idea llargament acaronada, no ha pogut fer-se realitat.

Gran protector de la cultura catalana, col·labora al llarg de la seva vida en multitud d'iniciatives culturals a casa nostra. Cap als anys seixanta participà, al costat de Lingua Club, en reunions sobre l'ensenyament i sobre temàtica lingüística catalana, bo i analitzant la panoràmica que oferia la cultura catalana en aquells moments.

De la mà de Pere Bohigas, anomenat responsable a Manresa dels primers cursos de català. Endegats per la Diputació de Barcelona, es celebraren al Grup Escolar Renaixença i serviren per formar tot un planter de professors de català.

El 17 de juny de 1983, a l'edat de 75 anys, Josep Calmet i Safont fou guardonat amb el primer premi Bages de Cultura Catalana, instituit per la Delegació Comarcal d'Omnium Cultural, per tal de reconèixer la tasca d'una persona o entitat en qualsevol dels camps de la cultura catalana.

La seva dedicació a la cultura i a l'ensenyament de la nostra llengua l'han fet un mereixedor indiscutible del guardó.

TRONADA

16 hores *Lloc: Plaça Major*
Organitza: Comissió de Festes

En acabar la Tronada naixeran el BOU i la VIBRIA, les noves besties del Correfoc de Manresa.

CERCAVILA AMB PARTICIPACIÓ DE GEGANTS, NANS, PUBILLS, CAVALLETS, TRABUCAIRES i ANIMACIÓ

16'30 hores *Lloc: Plaça Major*
Organitza: Comissió de Festes

Programa de la Festa Major de Manresa on explica que Josep Calmet serà l'encarregat de fer el pregó i explica una breu biografia del propi Calmet.

ANNEX II

UN PREMI BEN CONCEDIT

EMILI VILANOVA

Es el primer cop que l'Òmnium Cultural, per tal de reconèixer la tasca d'una persona o entitat qualsevol dels camps de la nostra cultura, lliura el premi «Bages de Cultura Catalana». I atenent a la catalanitat de l'empresa i a la història de la mateixa a la nostra ciutat i comarca, no hi ha pas dubte que l'única persona que de primer antuvi calia ésser guardonada era encertadament el senyor Josep Calmet i Safont.

Ha estat aquesta d'aquelles eleccions que no tenen lloc a dubte. Perquè potser n'hi hagi d'altres de persones o entitats que tinguin mèrits suficients per a l'adjudicació d'aquest premi, però amb més mèritament que el senyor Calmet, no crec que la trobéssim. Perquè la seva missió, durant tots aquests anys, diguem-ne de resistència, no ha estat un fer acte de presència i res més si voleu, no solament un donar testimoni del seu pensament, sinó que ha esdevingut un mestre, això és, aquella persona que no s'ha guardat per a ell el seu convenciment i l'amor a la terra, sinó que l'ha promocionat a través dels seus deixebles.

En Josep Maria Calmet mantenia el fogar de la llengua amb estrelles tendres i vives que anava apropant al foc que semblava esmoreït; era l'home que oferia els seus alumnes a la contesa incruenta de mantenir la torxa encesa de la parla.

Pedagog il·lustre, per la seva acadèmia d'altres temps havien desfilat milers d'alumnes que em consta que l'aprecien i l'estimen com m'ho ha manifestat algun d'ells. I encara que va canviar d'activitat, aquell penetrar el verb, o sigui la paraula, ho ha fet en tot temps i en tot lloc. Jo recordo com més d'una vegada hi havia acudit perquè em corregís un treball literari de compromís, i com sempre m'havia atès d'una manera generosa i comprensiva.

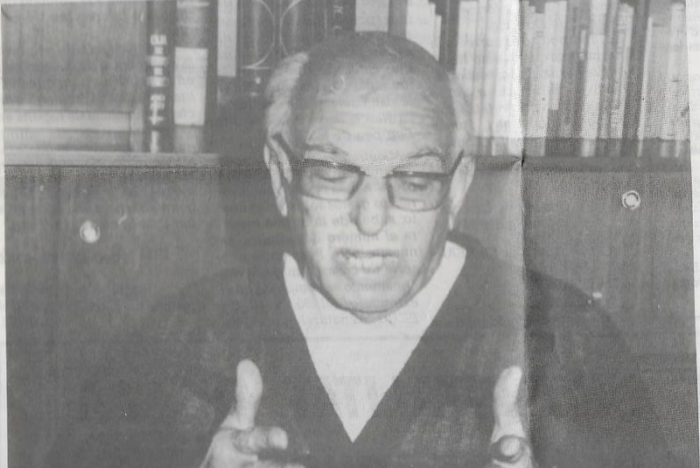
Durant aquests anys, hi ha hagut moltes maneres de fer una resistència passiva a les manques de llibertats, sobretot en el que atany al nostre territori. A la nostra ciutat caldria destacar-ne sobretot el treball de l'Orfeó Manresà, quan per a poder cantar un parell de cançons en català s'havia de programar un reguitzell de peces de tots els països per incloure-hi allà les nostres. L'empenta de l'Agrupació Manresana de Folklore que encara que tots sabem que fer país no era traslluir-ne aquest tipisme tal volta romàntic, era l'únic mitjà per sentir música pròpia. Promocionar unes audicions de sardanes que costaven d'assolir, que amb la imatge del folklorisme passaven, i ens podíem apretar les mans quelcom més que per una impressió física: per l'emoció de que es feia catalanitat d'una manera o altra.

I també cal destacar les agrupacions teatrals, que enmig de representacions en castellà hi alternaven alguna obra catalana per tal de mantenir l'escalí que no podia ésser, dissortadament, massa insistent.

En Josep Calmet i Safont a través dels seus amics de penya conservava un cenacle sempre despert a totes les manifestacions, fins que un bon dia va ser cridat per fer els cursos de català a la Diputació. Allò va representar un oasi per aquelles persones que encara glatien en català i sobretot per ell mateix que hi donava el millor de la seva pedagogia. Va ser una esclota oberta en una porta que calia posar-hi el peu perquè no es tornés a tancar; que interessava anar obrint paulatinament a través del temps per tal de donar un viratge a les coses del nostre país. I certament es va assolir. L'ensenyança del català tímida-ment va iniciar-se a les escoles amb patrocini municipal, volent dir això que l'esperit de fermesa havia començat a exigir fins on podia. I de tot aquell temps en el qual molts anaven a les palpenes, en Josep Calmet i Safont va ser l'home que amb la seva bonhomia, amb el seu tarannà acollidor i gens estrident va fer de pont en allò que semblava més difícil i que era la consagració de la llengua, de la parla catalana.

Ara que s'ha assolit tot això és bonic que hàgim pensat en l'home que va fer possible el reconeixement de Manresa amb les seves ensenyances i cursos. I no hi fa res que després d'una llosa que ens va fer mal durant molts anys, ara tinguem a bé constatar el nostre respecte i amor al territori; proclamar la nostra catalanitat per damunt de tot ideal polític sigui quin sigui, perquè no se'ns vulgui rebaixar allò que necessitem com l'aire, ni se'ns pretengui mediatitzar amb elements que ens serien estranys.

Ara que de bon tros podem fruit del que el senyor Calmet va fer en el seu interior i vessava en els seus

Article del diari Regió 7 on explica que Òmnium cultural atorga el premi Bages de Cultura a Josep Calmet i Safont, i exposa la lluita que Calmet va fer per preservar la llengua catalana.

ANNEX III

Premi Bages

EL PREMI BAGES D'ÒMNIO CULTURAL A UN BALSARENYÈS

La delegació comarcal d'Òmnium Cultural de Manresa ha instituïtenguany per primera vegada el Premi Bages atorgat anualment a reconèixer els que d'una manera o altra, en l'anonimat o públicament, han treballat des d'una posició de catalanitat insubornable i de servei al país per transmetre a les generacions successives el coneixement de la nostra llengua, de la nostra història, del nostre entorn i dels nostres costums i maneres de ser en els anys difícils que ens ha tocat viure. El jurat constituït per a l'adjudicació del premi d'enguany, format per Lluís Calderer, Ramon Lletjós, Teresa Just, Joan Badia i Josep Torra, consideraren unànimement que Josep Calmet i Safont posseïa amb escreix els mèrits suficients per atorgar-li aquest primer premi d'enguany. La seva tasca docent portada a terme en la seva acadèmia particular, on el 1940 es feien les classes en català, com en l'escola d'Assistents Socials, en el Lingua Club, en diferents llocs de la comarca (un clar testimoni d'això darrer n'és la fotografia que acompanya la present crònica, d'un curs de català per a adults, donat per ell al nostre poble l'any 64, organitzat per la Parròquia i que fou prohibit al cap de poc d'haver-lo començat per ordre governativa), també més tard els cursos de català que organitzà la Diputació de Barcelona per mitjà de les seves biblioteques populars que a Manresa tingueren lloc a la Renaixença, van servir per formar tot un planter de professors, que són els que en els darrers anys han vingut impartint l'ensenyament de la llengua i cultura catalanes a través de la Delegació d'Òmnium Cultural, entitat de la qual ha estat sempre soci actiu i membre de la seva junta consultiva durant una pila d'anys.

L'acte de lliurament del premi tingué lloc el passat dia 17 de juny en un sopar que es va celebrar en un cèntric restaurant de Manresa, amb assistència de més d'un centenar de comensals representatius de les més diverses activitats culturals i polítiques de Manresa i comarca, presidits per l'alcalde i regidors de la ciutat i per la Directora General de Política Lingüística de la Generalitat.

El que la immensa majoria dels nostres lectors ignoren és que Josep Calmet va néixer fe 76 anys al carrer del Castell del nostre poble, fill de la clàssica família obrera del ram del tèxtil. Ell mateix, als 10 anys, segons ens han dit gent d'aquella època, ja l'havien col·locat a la fàbrica de la Rabeia. Ben aviat, però, intel·ligent precoc, va despertar-se en ell el desig de l'estudi i amb l'ajuda dels pares i el seu propi esforç, treballant d'ajudant de farmàcia a Balsareny primer i més tard a Vic, va cursar els estudis necessaris fins a posseir els títols indispensables per poder-se guanyar la vida dedicada a la docència. Fou director ja abans de la guerra civil del prestigiós Liceu Dalmat de Manresa, per on passaren tants i tants alumnes aprofitats.

Aquestes seves inquietuds foren el motiu pel qual s'hagué d'allunyar de Balsareny, fixant la seva residència a Manresa, un cop casat, on ha dedicat principalment les seves activitats culturals i ciutadanes.

També la seva família als anys vint es traslladaren a Navàs dedicats al comerç; això ha estat motiu que el Balsareny actual n'hagi perdut memòria; per això ens ha semblat oportú recordar-ho a "Sarment" i al mateix temps per sentir-nos honorats de tenir al nostre registre municipal la partida de naixement d'aquest ciutadà benemerit.

Llorenç Planes i Vilella

MORROS

AL SERVEI DE LA CONSTRUCCIÓ

- Exposició de gres, ceràmica i sanitaris.
- Supermercat del bricolage.

Ctra. de Manresa, 35 Tel. 839 60 36

Retall d'un article publicat pel diari de Balsareny, on explica que Josep Calmet ha rebut el premi Bages de Cultura el qual reconeixia la seva tasca en l'ensenyament del català i la defensa, davant la prohibició d'aquest.